

UQALUGIKSUAT QULIAQTUAGIRAŃAGUN MARK

Iłitchuqutit

UqalugiksuaŃa Mark-gum isagutisaanaruq inna, “Tusaaraksralluataq Jesus Christ-kun IğŃiŃagun God”. Tavrani Jesus qiniqtitkaa aptaruaguvlugu sulı ataniğnaqutiqaqhuni Ataniğnaqutaa nalunaiğuni iłisaurrutaiñni, anmuqsruqsimaagutaani tuungagun, sulıqutiginaiqsılłataanullu iñuich piłutaiñni. Jesus inmiñik uqağimmiuq IğŃiğunivłuni AŃunmun, aitchuutigiyaqługu iñuggunni iñuich annallasisaqługich piłunmiñ.

Mark-gum quliaqtuagigaa Jesus nalupqinaiqsruutigivlugu, uluğiiğlugu, nuimałhaagivlugich surağautchiğich uqaluñiñni unni iłisaurrutaiñni. Uqausiğiurallakkaluqaqługu John Paptaiqsı, sulı paptaiqsauŃa Jesus ikğigusaqaunıñalu, aglaktuum saqqutigillaagaa savaurrisaanun Jesus iluqaqıriwłuni iłisaurrivłuni. Iğlauniallağmiñ, malıguqaqtaurat Jesus-mun kañiqsisiñnağmıpaqługich ilaagun, paaqłanaruat Jesus-mik suammak-siñnaqhutigli. Aqullıqsaanıñni avgutit uqalugigaa Jesus nunami minguiqsıguısaagıñı, sulı kikiaktuurraunıñı aŃiñıñalu.

Malğuk nujsaagutauruak uqalugiksuami, tittauraqaqhutik, isummatigirağigai aglaagunasugalugik allamun Mark-guñtchuamun.

Avgutit

Aullaqisaagıñı Uqalugiksuam	1.1-13
Jesus savaaŃa iñunıñni Galilee-m	1.14–9.50
Galilee-miñ Jerusalem-muñıñı	10.1-52
Jerusalem-miqsiuğuiqsaağıñı	11.1–15.47
Jesus aŃiñıñı.....	16.1-8
Niptağagıñıñı mayuurraunıñı Atangum.....	16.9-20

Alğaqsruiñı John Paptaiqsı

(Matthew 3.1-12; Luke 3.1-18; John 1.19-28)

1 ¹Uvva tusaayugaagıksuat aullaqisaanat Jesus Christ-kun, IğŃiŃagun God-im. ²God-im uqaqtaa Isaiah aglanaruq taavrumuuna aglakamıgich God-im uqaluñı inna, “Uvva kivgağa, tiliñiağıga sıvuñni itqanaıyautitqulugu tikiñniksran.”^a

³ Iñuk imma alğaqsruiquq nipatuvluni nunagluktuami, Ataniq qaiyasıruq. Apqutiksriusıuñı sıvukkiksıługich.”^b

⁴Tavraasii John Paptaiqsı iñukpallıñaruq nunagluktuami, alğaqsruiwłuni iñuich paptaiqsautquvlugich isumalıtıqqaagłutıñı piłunmiñni, God-mun sulıqutiginaiqulugich itqumayumiñıñıñı piłutitıñı. ⁵Tavra iñuich ullaanagaat iluqaiñniñıñı nunanıñniñıñı Judea-m, Jerusalem-miñıñı, aasii paptaiqsıñıñıñı ilaanun kuñıñı Jordan, quliaqtuqługich piłutitıñı God-mun.

⁶Tavra John annuğaaqanaruq pikukturuum kakaktim amianik, tavsiqaqłunıñı qisiñmik, sulı niqıqaqłuni nuttagayunıñı qupılğunik, honey-mıglu paqinnaqtuamik

^a 1.2 Mt 3.1. ^b 1.3 Is 40.3.

nunaglukuami. ^c ⁷Suli algaqsruinjaruq uqaqluni, Imma qairuaqaqtuq aqupkun sapigñathaaqtuamik uvamniñ, siñiqsuutiñik aluğutikisa nalliummatinitchuñja putchumiñağluña siñiyyağuglugu. ⁸Uvaña paptaiğivsi imiğmik, ađlaan ilaan iłiñiağaa Ilitqusigiksuaq iłuvsiññun.

Paptaiqsauñja Ikğituchaktinniağusiañalu Jesus

(Matthew 3.13–4.11; Luke 3.21-22; 4.1-13)

⁹Taipkunani uvluni, Jesus qainjaruq iniqpañmiñ Nazareth-miñ, Galilee-miittuamiñ, aasii paptaiqsilłuni John-mun kuuñmi Jordan-mi. ¹⁰Tavra tavrauvvaa qakikami immamiñ, Jesus tautuñjaa qilak anjaqtuqaq, suli Ilitqusigiksuaq tiñmiatun atqaqtuqaq inmiñun. ¹¹Tavra tusaanaga nipi qilañmiñ, Ilivich pivittuagivlutin Iğñiğigikpiñ, iviğaummatigilluatağikpiñ. ^d

¹²Tavra tavrauvvaa Ilitqusigiksuaq aullautiñjaa nunaglukuamun. ¹³Tavra Jesus nunaglukuamiñjaruq malğukipiani uvluni. Aasii Satan-gum ikğituchaktinniağaa. Iqsiñaqtuat niğrutit tavraniñnammiut, aasii isağulğich qaiवलुतिñ ikayunagaat Jesus.

Jesus Ququagaı Sisamat Iqaluñiaqtit

(Matthew 4.12-22; Luke 4.14-15; 5.1-11)

¹⁴Tavra John tigutaaqtauganiñman, Jesus Galilee-muñjaruq algaqsruivłuni tusaayugaagiksuanik God-miñ, ¹⁵uqaqluni, Piviksraq nalautittuq, God-im atanniqsimasaaqsigai iñuich. Isumalitqigitchi. Ukpigiñsiuñ tusaayugaagiksuaq. ^e

¹⁶Tavra Jesus pisuagñiallagmi siñiqsraqługu tasia Galilee-m, tautuñjaa Simon Andrew-lu aniqataa kuvriqsuaq tatchimun, iqalugniaqtauvlutik. ¹⁷Tavra Jesus uqallautiñjagik, Maliktinña. Iqalugniağusiptiktun, iłisautiniağiptik iñunnagnağniğmik. ¹⁸Tavra tavrauvvaa qimañjagik kuvratik, aasii malikługu. ¹⁹Ayuuguraanilgiññami tavranna, tautuñjagik aniqatigiik James-lu, John-lu, iğñiñik Zebedee-m, umiaqpauramiñniqsuaq aapariglu, allaiyaqługich kuvratik. ²⁰Tavra tautupqaqamigik ququañjagik, aasii iłiñikta qimakługu aapariñ Zebedee umiaqpauramun tuvaqaqtiqaqługu akiññagnaqtuanik kivganik, malinagaak Jesus.

Iñuk Ilitqusiqłulik

(Luke 4.31-37)

²¹Tavra Capernaum-muñjarut. Aasii tavrauvva Jew-guruat Savairvianni, Jesus añaayyuñjaruq, aasii iłisaurrivłuni. ²²Tavra iñuich kamasuñjarut iłisaurrutinğun, qanuq ilaan iłisaurrutinji kamañjarut. Iłisaurriñaitchuq pitquranik iłisaurritun. ^f

²³Tavra añaayyuñmiñjaruq iñuk iłitqusiqłuqaqtuqaq, aasii nipaalanjaruq, ²⁴uqaqluni, Jesus Nazareth-miu, summan iłaksiavisigut? Uvaniitpich suksraunğigukłuta? Iłisimagiga kiutilaan. Ilivich piluutaitchuqaq God-im pia. ²⁵Tavra Jesus suañjaa uqaqluni, Nipaisaagñi. Anniñ ilaaniñ. ²⁶Tavra iłitqusiqłuum uuliksipkasugrunaga suli nipaallavłuni aniñjaruq ilaaniñ. ²⁷Tavra iluqağmiñ kamanniñjarut, kamasukpaiłłutiñ apiqsruqtuutiñjarut ilimiñnun, Sunauna? Nutauruqaq iłisaurrun? Ataniğnaqutiqaqluni piraksriłlagai iłitqusiqłuich, aasii ilaisa kamagillavlugu. ²⁸Tavra Jesus tusaanagaat aliğnağniñja uqaluk siamiłłuni qilamik sumulliqaa nunaaqqiñun Galilee-mi.

Jesus Huaqsigai Iñugiaktuat Iñuich

(Matthew 8.14-17; Luke 4.38-41)

²⁹Tavra anikamiñ añaayyuñmiñ, tavrauvvaa isiñjarut igluagnun Simon-lu Andrew-vlu, tuvaqaqtiğivlugik James-lu John-lu. ³⁰Tavra Simon aakaruañja

^c 1.6 2 K 1.8. ^d 1.11 Gn 22.2; Ps 2.7; Is 42.1; Mt 3.17; 12.18; Mk 9.7; Lk 3.22. ^e 1.15 Mt 3.2. ^f 1.22 Mt 7.8-29.

nalaŋaruoq naŋiŋtuni uunaqsivluni, aasii tavrauvvaa uqallautiŋagaat Jesus. ³¹Tavra ullaklugu tiguŋagaa argaŋigun, aasii makitiŋugu. Suli tavrauvvaa uunnautaiŋaruoq, aasii niqŋiugutiaqsivluguŋich.

³²Tavra anaqaksraaŋman, siqiŋiq nipianiŋman, Jesus-muutiŋagaich iluqaisa naŋirrutilgich, tamatkualu ilitqusiŋuqaqtuat. ³³Tavra iŋupayaani iniqpaum katiŋarut sivuŋaanun iglum. ³⁴Aasii ilaan iluaqsinaŋai iŋugiaktuat naŋirrutilgich qanusilimaanik, suli aniŋugich iŋugiaktuat ilitqusiŋuich. Suli ilitqusiŋuich uqaqtaiŋilvluŋich qanuq ilisimaŋagaat kiutilaŋanik.

Jesus Alŋaqsruiruoq Galilee-mi

(Luke 4.42-44)

³⁵Tavra uvlaami Jesus itiqŋuni uvluŋiaŋituŋaŋan aniŋaruoq, aasii aullaŋuni iŋuiŋaamun aŋaayyuŋaruoq. ³⁶Tavra Simon piqatiniŋu aullaŋarut ivaŋiaŋlugu, ³⁷aasii paqinnamirruŋ uqallautiŋagaat, Iŋupayaat ivaŋiarut ilinŋik. ³⁸Tavra ilaan uqallautiŋagai, Aullaqta tuglivsiŋiŋun nunaaqiŋiŋun alŋaqsruimmiyumaŋa taamani. Tainnaŋiaŋluga qaiŋarua. ³⁹Tavra alŋaqsruiruoq aŋaayyuviniŋiŋi iluqaani Galilee-mi, anittaŋluguŋilu ilitqusiŋuich iŋuŋniŋ.^g

Jesus Mamitkaa Killiŋruaqtuqtuq

(Matthew 8.1-4; Luke 5.12-16)

⁴⁰Tavra killiŋruaqtuqtuq ullautiŋaruoq ilaanun aasii sitquŋuni qasiŋilvluŋu uqaŋuni, Pisukkuvich mamititchumiŋaŋiŋma. ⁴¹Tavra Jesus naglikrsatchakŋuni isaŋaruoq, aasii aksiuklugu uqallautiŋagaa, Piyummatiaqtuŋa. Mamittin. ⁴²Tavrauvvaa killiŋruaŋi mamiŋarut, aasii salummaŋuni. ⁴³Tavra aullaqtitchaŋamiuŋ, uqaullaapiagataŋagaa, ⁴⁴Sumikunnii uqaŋnak taavrumiŋa kimulliqaa. Aglaan aŋaayyuliŋsiŋpaŋmugiŋ qanuqitilaagiaŋlutin, aasii aitchuiŋlutin ikipkautinik Moses piraksriutiŋiŋik, ukpiŋnaqsisaŋlugu paŋmapak salumasisilaan.^h ⁴⁵Aglaan aullaqami quliaqtuqaŋsautigillaŋmi piŋaruoq sumulliqaa. Quliaqtuqaŋpaiŋuni Jesus isiŋumiŋaiŋagaa iniqpaŋnun takkuqsraŋluguŋich iŋuich. Tavra nunaglukuamiŋaruoq, aasii iŋuich qaiguŋarut ilaanun sumilliqaa.

Jesus Iŋuaqsigaa Aulalaitchuaq Iŋuk

(Matthew 9.1-8; Luke 5.17-26)

2 ¹Tavra Jesus utitŋaruoq Capernaum-mun uvluŋaagruurat pianiŋmata. Aasii tusaŋaŋaŋagaat aiŋatilaŋanik. ²Tavra iŋugiaktuat katiŋarut atautchimun, sumikunnii iniksraigtivlutinŋ, paakkaluamiunnii. Tavra alŋaqsruiruoq ilaiŋiŋun. ³Tavra iŋuich qaiŋarut ilaanun, qaŋŋisivlugu naŋittuaq avatiŋi tuquŋavlutinŋ, akiŋaŋlugu sisamat iŋuich. ⁴Aasii qaninŋaŋumiŋaiŋiŋqamirruŋ Jesus tativlutinŋ iŋuich, qilaiŋagaat iglum qilaŋa nalaagun Jesus. Tavra qilaŋanikamirruŋ niŋinŋagaat nalaruaq ikuvŋamiŋi aulasuiŋuni. ⁵Jesus puttuqsrikamiuŋ ukpiŋgutaat, uqallautiŋagaa aulalaitchuaq, Iŋniŋiq, piŋuutitin suliquŋigaiŋisaurut itqaumayumiŋaiŋluguŋich. ⁶Iŋaŋich ilisaurrit pitquranik aquppiruat tavrani isummatiaŋarut inna, ⁷Qanuŋŋuniuna uqaŋumiŋaŋpa tainna God-itun? Kiŋaliqaa suliquŋigaiŋisiyumiŋaitchuq piŋuutitik itqaumayumiŋaiŋluguŋich aglaan God kisimi. ⁸Tavra tavrauvvaa Jesus puttuqsrikami tainna isumanigmata, uqallautiŋagai, Summan isumavisi tamatkuniŋa? ⁹Nalliak sigliŋnaitpa uqallaksaŋtuni, Piŋuutitin suliquŋigaiŋisaurut ilinŋun, naaggaunnii uqallaktuni, Makittin, tigulugich ikuvŋatin, pisuaŋiŋ? ¹⁰Tavraasii ukpiŋnaqsiliŋniŋaŋigaa ilivsiŋiŋun Iŋniŋa Iŋuum

^g 1.39 Mt 4.23; 9.35. ^h 1.44 Lv 14.1-32.

atanìgnaqutiqaqtilaanjanik nunami suliqutiginaìgumiñaqługich pìluutit. Ilaan aasii uqallautinagaa aulalaitchuaq inuk, ¹¹ Uqallautigikpiñ, Makittin. Tigulugich ikuvğatin, aggiñ iglun. ¹² Tavra tavrauvvaa ilaa makinjaruq, tiguvlugich ikuvğani, aninjaruq takkuanni iluqağmiñ. Iluqağmiñ kamasunjarut, suli nanğanagaat God uqaqłutin, Qaņaunnii innatchimik tautuñaitchugut.

Jesus Ququağaa Levi

(Matthew 9.9-13; Luke 5.27-32)

¹³ Tavra Jesus saavitqinjaruq tatchim siñaanun, aasii iluqağmiñ inūsalaich ullautinjarut ilaanun. Tavrani ilaan ilisautinagaa. ¹⁴ Pisuallağmi Jesus tautuñagaa tax-nik katitchiri, Levi igñiña Alphaeus, aquppiruaq akiliiviñmi tax-inik. Jesus uqallanjaruq ilaanun, Malinğa. Levi-m makihuni malinagaa Jesus.

¹⁵ Qakugulimman Jesus nigiyaqtuñaruq Levi-m igluanun. Tavrani inugianjarut tax-nik katitchirit pìluusiqirillu maliktuat Jesus-mun, aasii inarisa niginiiaqasiqlugu ilaa ilitchitquranilu. ¹⁶ Tavra ilisaurrit pitquranik Pharisee-guruat tautukługu nigiqatiqaqtuaq tax-nik katitchirinin, pìluusiqiriniglu, uqallautinagaa ilitchitquranu, Qanuqluni nigiqatiqaqpa imiqatiqaqpalu tax-nik katitchirinin pìluusiqiriniglu? ¹⁷ Jesus tusaakamiñ taamna, uqallanjaruq ilaiññun, Surruitchuat taaktituaksraitcut, aglaan nanjtuat. Qainaitchuña ququağiağlugich nalaunjaruut inuich aglaan pìluusiqirit isumalitqivlugich.

Apiqqun Niğilailağnikun Aņaayyuuqluni

(Matthew 9.14-17; Luke 5.33-39)

¹⁸ Ilaanni qakugumman ilitchitquranu John Paptaiqsim Pharisee-llu nigilaitkayuktut aņaayyuuqlutin. Inuich inarich ullautinjarut Jesus-mun aasii apigivlugu, Summan ilitchitquranu John Paptaiqsim Pharisee-llu ilitchitquranich nigilaitchuuvat aņaayyuuqlutin, aasii ilivich ilitchitquratin tainna pìlaiññutin? ¹⁹ Jesus kiunagaa, Isummatigivisigik tuyugmiat katirrusiqiruanu nigilaitquvlugich? Sivisutilaanjarut uiksrautim nayuutiniñata ilininiññun, nigilainniñaitcut.

²⁰ Aglaan uiksrautim aullaurrauviskraña tikitchumaqtuq, aasii taimanigu nigilaitpaallugniaqtut.

²¹ Inuk ilaqtuutiqalaitchuq iliginimik nutauruamik uglinaitchuamik ukiñhaamik annuğaalunmun, qanuq nutauruq iliginuq ilaagutauruq ugligluni aligaagutiniaqtuq utuqauruamini annuğamini, aasii allaq agliñhaagluni. ²² Inuum suli immiutilaitkaa nutauruq wine puugruanun, qanuq nutauruam wine-gum puvlagluni qaagnağaa puugruq, aasii wine maqiluni asiñun, aasiili puut maqulutin. Aglaan nutauruq wine puugaksraupiaqtuq nutauruanik puunik.

Apiqqun Jew-guruat Savainniñatigun

(Matthew 12.1-8; Luke 6.1-5)

²³ Savairvianni Jew-guruat, Jesus pisuanjaruq palauvaksranik nautchiaqagvikun, aasii ilitchitquranu iglaullağmiñ nutchugairraqsinjarut palauvaksranik. ²⁴ Pharisees uqallautinagaat, Tautukkich. Ilitchitquratin navgirut Savainnikun pitquraptignik.

²⁵ Jesus kiunagaa, Taiguağinaitpisiuñ qaņaunnii qanuq David pinatilaaña, ilaalu inuññilu pìliluliqłutin kaaksiuliqamiñ? ²⁶ David isinjaruq igluanun God-im aasii nigivlugu punniq aitchuutaunjaruq God-mun. Taamna pinjaruq Abiathar aņaayyuliqsiqpaumman. Pitqurat uqaluatigun aņaayyuliqsiqpaich kisimiñ nigiyumiñakkañat taamna punniq. ²⁷ Jesus suli uqallanjaruq, Savainniq savaaguruq

ⁱ 2.23 Dt 23.25. / ^j 2.25-26 1 S 21.1-6. ^k 2.26 Lv 24.9.

anniqsuqsaqługu iñuk, iñuk savaagunaitchuuq pisigilugu Savaiññiq. ²⁸Iğñiña Iñuum ataniğnaqutiqałhaaqtuq pitquraniñ aňalatchiruaniniñ iñuynik Savaiññiğmi.

Iñuk Argakisuuraq

(Matthew 12.9-14; Luke 6.6-11)

3 ¹Tavra Jesus isitqinaruuq añaayyuvuñmun, tavra tavraniinniqsuq iñuk argakisuuraq. ²Tavra Jesus naipiqtuñagaat, iluaqsiriñiaqtılaañanik Jew-guruat Savaiññiñanni, pasisukługu. ³Tavra Jesus uqallautiñagaa iñuk argakisuuraq, Qaiñ uvuña. ⁴Tavra Jesus uqallautiñagai iñuich, Pitquratiguanava Savaiññiğmi nakuurualiqiruni naagga pigiitchualiqiruni? Ikeyugaksrağivisigik iñuich naagga ilatchiğługich Savaiññiğmi? Tavra nivliñiñanarut. ⁵Tavra Jesus qiñiğaaallakługich qinnalinaruuq pisigivlugu sivunmuuniñat killukuagñiñallu, aglaattauq ilunñutchtaitiñagai. Ilaan uqallautiñagaa iñuk, Isaakkich argaktin. Tavra isaanagai, aasii arganji iluaqsirauñarut iğlumiktun. ⁶Tavra Pharisees aninarut, aasii tavrauvvaa sivunniuatigiaqsivługich Herod-kuayaat Jesus-kun, qanuğługu tuqutchukługu.

Iñusalaich Tatchim Siñaani

⁷Tavra Jesus aullañaruuq ilitchitquraniñu tatchimun, aasii iñusalaich malinagaat Galilee-miñ Judea-miñ, ⁸Jerusalem-miñ, Idumea-miñ uñataaniñu kuugum Jordan, avataaniñu Tyre-vlu Sidon-lu. Iñusalaich ullañagaat tusaanavlutiñ sunik kamañtuaniñ savaañiñik. ⁹Iñusalaich iñugiaksivaiññutiñ, Jesus uqallautiñagai ilitchitqurani umiamik itqanaqsitquvługich, iñuñnun saqigruginasugaluni. ¹¹⁰Ilaan iluaqsiniñagai iñugiaktuat iñuich, aasii taamna pisigivlugu iluqağmiñ nañittuat saqiraqñinarut tikiutiniatakłutiñ ilaanun aksillañiñiatakługu. ¹¹Suli ilitqusiğługaqtuat, tautukamirruñ, sitquğaqtuq sivuğaanun, aasii nipaavlutiniñ, Ilivich Iğñiğgaatin God-im. ¹²Tavra piraksripiñagagai quliaqtuağitquniññu iñuich iliniññun kiutilaani.

Jesus Piksraqtuq Qulit Malğugnik Ilitchitquranik

(Matthew 10.1-4; Luke 6.12-16)

¹³Tavra Jesus mayuñaruuq iğğimun, aasii ququağługich ilimiñun iñuich pigisukkani, aasii ullañagaat. ¹⁴Tavra piksraqtaaginiñagai qulit malğuk, iliniññun piqatigitquvłuni, suli ilaan tilisukługich alğaqsruitquvługich, ¹⁵suli suaññatiqaquvługich iluaqsiumiñagługich nañirrutit, suli anitchumiñagługich ilitqusiğłuiç. ¹⁶Ukua piksraqtaaginiñagai Simon atchikługu Peter-mik, ¹⁷aasiñi James iğñiña Zebedee-m, John-lu aniqataa James, atchikługik Boanerges-mik, sivuniqaqtuamik kalluktun iññuk, ¹⁸aasii Andrew-lu, Philip-lu, Bartholomew-lu, Matthew-lu, Thomas-lu, James-lu iğñiña Alpheus, Thaddaeus-lu, Simon-lu Zealot-guruuq, ¹⁹Judas-lu Iscariot, aitchuutiginniñtuq ilaanik.

Jesus-lu Beelzebul-lu

(Matthew 12.22-32; Luke 11.14-23; 12.10)

²⁰Tavra aasii tavrani Jesus ainaruuq. Aasii iñusalaich katitqinarut atatchimun niğiniñayunaiqsallaisa Jesus-lu ilitchitquraniñu. ²¹Tavra nanmiñiç ilañisa tusaakamirruñ taamna, aullaqñinarut agğisiyaqtuqługu Jesus, qanuq iñuich uqautigivlugu kinnağunivługu.

²²Tavrani ilisaurrit pitquranik qairuat Jerusalem-miñ uqañarut, Ilaa aňalatiqaqtuq Beelzebul-mik, umialgannik ilitqusiğłuiç, aasii taavrumuuna

¹3.9-10 Mk 4.1; Lk 5.1-3.

anittairuq ilitqusiqluŋnik.^m ²³Tavra ilisaurrit pitquranik ququanagai ilimiñun, aasii uqautiaqsivlugich uuktuutitigun, Qanuġluni Satan anitchumiñaqpa inmiñik? ²⁴Nunat inuñich atingiglutinj inmikkuangasilutinj piyuutiaqsikpata, nunauniġat siammayaagnaqtut. ²⁵Tainnatuttauq nanmiñiġiich atingiglutinj piyuutiaqsikpata, taapkua nanmiñiġiikkaluat siammayaagnaqtut. ²⁶Tainnatuttauq Satan ilitqusiqluñj atingiguminj piyuutilutinj avanmun, ilaan suaŋŋataa isukiññaayaqtuq.

²⁷Inuk suaŋarualuk qiliqsruiqqaaglugu, iglua pakagnañaqtuq suġauttaiglugulu. Tainnatuttauq Satan payariraksrauqqaagnaqtuq ilitqusiqluñj anitauniaqpa.

²⁸Illumun uqallautigivsi. God-im suliqutigijaiġumiñaġai itqauma-yumiñaiglugich iluqaisa inuich piġuutinjich, iluqaisalu pigiitchuat uqallautinjich, ²⁹aglaan inuk uqaqtuq pigiitchuanik Ilitqusiġiksuaq sivuniġilugu sumikunnii suliqutigijaiqsauyumiñaitchuq, qanuq pisigilugu taamna piġuun, ilaa pasirauniaqtuq isuitchuamun.ⁿ ³⁰Jesus taamna uqallausiġinagaa qanuq inuich uqallausiġinagaaat inna, ilaa Jesus ilitqusiqluqqaqtuq.

Jesus Aakaŋalu Aniqatiñiġu

(Matthew 12.46-50; Luke 8.19-21)

³¹Tavra nukaaluñj aakaŋalu qaiŋarut tavruga, aasii qikaqlutinj siġami, tilisiŋarut ilaanun qaitquvlugu. ³²Tavra inūsalaich aquppiruat avataani Jesus, uqallautinjagaat, Qaŋma, aakaviġlu nukaaluviġlu pisukkaatin. ³³Tavra Jesus kiunagai, Kiuva aakaga aniqatiitkalu? ³⁴Tavra qiviaŋaruq tamatkunuña aquppiruanun avanmiñi, aasii uqal-lakluni, Marra makua aniqatigimmatun aakagimmatullu itkitka. ³⁵Qanuq kiñaliqaa nalautchiruaq pisuutaanik God-im, taamna aniqatigigiga, aakagigigalu.

Uuktuun Nautchiaksriqirikun

(Matthew 13.1-9; Luke 8.4-8)

4 ¹Tavra Jesus ilisaurrisatqinjaruq tatchim siñaani, aasii tavruga inūsalaich katinjarut ikillasilaallaan umiaqpauramun aquviħuni. Aasii iluqagmij inūsalaich siñaaniinjarut tatchim.^o ²Tavra ilaan ilisautinjagai inuġiaktuanik sunik uuktuutitigun. Aasii ilisaurrunmiñi uqallautivlugich, ³Naalaġnisija. Nunaliqiri aullaqtuq kangaksruiyaqtuqluni nautchiaksranik palauvaksraġuġnaqtuanik. ⁴Tavra kangaqsruiptaqtillugu ilaŋich kataŋarut apqutinun, aasii tiŋmiat qaivlutinj niġinagaich. ⁵Ilaŋich aasii kataŋarut uyaġauruamun nunamun nunaqapiŋaŋitchua-mun. Tavrauvvaa naurut, qanuq mapturuamik nunaitchuq. ⁶Siqiñiq salapqigman maŋŋuiħlutinj, panaqluŋagai aasii tuquvlutinj. ⁷Aasii ilaŋich nautchiaksrat kataŋarut akunġannun kakiġlaġnaqtuat nauruat, aasii kakiġlaġnaqtuat navlutinj nagguviksraiŋagaich nautchiaksrat. ⁸Allat kataŋarut nunagiksuumun, aasii navlutinj palauvaksrat inuġiaksivlutinj. Ilaŋich nauŋarut inuññaq qulinik palauvaksranik, ilaŋich aasii piŋasukupiamik, aasii ilaŋich tallimakupiamik. ⁹Tavra Jesus uqallautinjagai, Siutiqaqtusi tusagatiksraŋnik, naalaġnisija.

Sivuniġat Uuktuutit

(Matthew 13.10-17; Luke 8.9-10)

¹⁰Tavra Jesus kisiŋuġman, tamatkua avataaniittuat piqatigivlugich qulit malġuk ilitchitqurat apigiŋagaat uuktuutikun. ¹¹Tavra ilaan uqallautinjagai, God-im kaŋiqsipkaŋagaa ilivsiññun kaŋiqsiñiñiŋaruq atanniqsimmatini inuñnun. Aglaalli allat inuich tusaqsraġigaat uuktuutitigun. ¹²Tamatkua inuich taŋŋiġaich Isaiah-m uqaluñj Bible-ni,

^m 3.22 Mt 9.34; 10.25. ⁿ 3.29 Lk 12.10. ^o 4.1 Lk 5.1-3.

“Tautukkualuaqłutinj ilisaqsriłaitchut, tusaagaluaqłutinj kanjqsilaitchut. Kanjqsiniğumin, saannasugalutinj God-mun, aasii ilaan suliqutiginjaigługich itqaumayumiñaiğługich piluutinjich.”^p

Jesus Sivunniugaa Uuktuun Nunaliqirikun Nautchirriiruakun

(Matthew 13.18-23; Luke 8.11-15)

¹³ Jesus uqallautinjagai, kanjqsinqitkuvsiuq una uuktuun, qanuğlusi kanjqsiniñiaqpsigik uuktuutipayaat? ¹⁴ Nunaliqiri kangaqsruiimmatun nautchiaksranik palauvaksraguğniaqtuanik, tainnatun uqalua God-im alğaqsrutaauruq iñuñnun. ¹⁵ Nautchiaksrat ilanjich katañmatun apqutinun, tainnatuttauq iñuich ilanjich tusaaruat uqaluanik God-im siqquqsimmiraqtut. Tusaaganipqağmarruq uqaluk Satan-gum piiguipkağai qilamik tusaakkañannik. ¹⁶ Allalli iñuich ittut nautchiaksratun kataktuatun uyağauruamun nunamun. Tusaapqauraqamirruq uqaluk, quyyatigivlugu akuqtuğaat. ¹⁷ Aglaan akuqtuaginjiniññaat uqaluk naamasiłlugu tuniqsimmatiksraqtinj, nautchiaksratun manñuqavigruanjitchuatun iñutinj. Tavraasii iñuilliuğutit nagliksaaqtirrusiallu, qaimmata uqaluk pisigivlugu, ilinjich tavrauvvaa nikatchaktut aasii qapiqłutinj. ¹⁸ Allalli iñuich ittut nautchiaksratun kataktuatun akunğannun kakiłlağnat nauruat. Tamatkua iñuich tusaagaluaqtuat uqaluñmik, ¹⁹ unjarrisit mattumuuna iñuuniagnikun, pivituttaqsriñguvlu suğaliğnik, allallu qanusipayaat kipigniğutit nagguviksraigaat uqaluk, aasii ilinjisa iñuusiñich allañjuqtaunjiñutinj. ²⁰ Aasiili allat iñuich ittut nautchiaksratun kataktuatun nunagiksuamun. Ilinjisa tusaagaat uqaluk akuqtupağataqługu, aasii iñuusiñich allañjuqtauvlutinj, nautchiaksratun kataktuatun nunagiksuamun, aasii naurivłuni palauvaksranik, ilañjiniñik iñuiniñaq qulitun, ilanjich piñasukipiatun, sulı ilanjich tallimakipiatun.

Qulliq Ataani Utkusium

(Luke 8.16-18)

²¹ Qulliq inimuutisuuvarruq matusukługu utkusiniñmik, naagga atautitchukługu siñigvinjñun? Naumi. Iłisuugaat qulliqagvinmun.^q ²² Sunapayaaq matutuqtuaq pañmapak sivunniqsauñaruq salapqigumaagługu taimanigu, sulı sunapayaaq ilisimapkaqtaujitchuaq pañmapak sivunniqsauñaruq ilitchuğipkaqtayumaağługu iñupayaanun taimanigu.^r ²³ Taamna pisigilugu, siutiqaqtusi tusaggatiksrañnik naalağnisija.

²⁴ Jesus uqallautivsaañagai, Naalağnimmağiksaagsiuq tusaakkaqsı. Qanutun kanjqsısilaaqsi aktılaaqqtuq naammañatun naalağniłluataqtılaavsi, sulı kanjqsısaiññağniagtusi.^s ²⁵ Qanuq iñuk naalağniłluataqtuq kanjqsıpkavsaaqtitauniaqtuq, aasiili iñuk naalağniłluatalaitchuaq tammainiaqtuq kanjqsıñauragaquakkamiñik.^t

Uuktuun Nauniğagun Nautchiaksram

²⁶ Sulı Jesus uqallavsaañaruq, God-im atanniqsimmataa iñuñnun arriliñagumiñiaqtuq nunaliqirimun, palauvaksranullu nautchirriutikkañiñun. ²⁷ Nunaliqiri siñiksagaktuq unnuagman, aasii itiqami uvluğman kukiłuaqsvłuni. Aasiivsaug tainna pipkağługu, palauvaksrat nauyugaqtut nakautchivłutinj. Nunaliqirim nalugai qanuqłutinj nautilaañat. ²⁸ Nunam naukağai iñugiaksipkağługich palauvaksrat atautchimiñ palauvaksramiñ. Qitutuuraq nakautaq nausaqqaagaqtuq, nakautami nauraqtuq puñja palauvaksram, aasii

^p 4.12 Is 6.9-10. ^q 4.21 Mt 5.15; Lk 11.33. ^r 4.22 Mt 10.26; Lk 12.2. ^s 4.24 Mt 7.2; Lk 6.38.

^t 4.25 Mt 13.12; 25.29; Lk 19.26.

iluanı puuŋan nauraksraiŋsuat palauvaksrat itkayuktut. ²⁹Palauvaksrat nauŋanıgluataǵmata iñuk kivriñmiñik kivrisaǵaqtuq palauvaksranik qanuq kivrivikaq tikitchuq.^u

Uuktuun Nautchiaksrakun Atıŋaqtuakun Mustard-mik

(Matthew 13.31-32, 34; Luke 13.18-19)

³⁰Tavra Jesus uqallaŋaruq, Sumun arriñiñiaqpiġu God-im Atanniqsimmataa iñuŋnun? Sumik uuktuusiǵñiaqpiġu nausaiññaǵniña? ³¹Arriŋaqtuq mustard-mik nautchiaksramik, mikiniqsrapiaǵataŋannik nautchiaksrat. Nunaliqirim nautchirriutigaa nunamun. ³²Qakugulimman nauruq taaniqtusiñhaaǵluni nauriapayaaniñ. Qisiqsiutiǵluksivaiññuni tiñmiat ugluliuǵvigiŋaǵaich qisiqsiutiñi. ³³Tavra Jesus alǵaqsruituiññaŋaruq iñuŋnun, atuǵluni iñugiaktuanik uuktuutinik allanıglu taapkunatun. Uqautiñǵagai kañiqsiyumiññaqtilaŋatiktun. ³⁴Uqautilaiññaŋagai iñititquramiñun.

Jesus Quunniǵuqtitkaa Imaǵ

(Matthew 8.23-27; Luke 8.22-25)

³⁵Tavra taavrumanisuli uvlumi, unnuksaǵman, Jesus iñititqurani uqallautiñǵagai, Ikaaqta auŋatchianun tatchim. ³⁶Tavra qimaŋaǵaich iñusalaich, aasii aullautiñǵaǵat Jesus umiaqpaaramun ikianiñman. Tavraptauq tuvaaqatiqanammaiut allanıq umiaq-pauranik. ³⁷Tavra anuqqakpaŋaruq, sulı malǵich iksruǵaŋaǵaǵat umiaqpauraq, silivitkaqsivıǵu. ³⁸Tavra Jesus aquaniñŋaruq umiaqpaaram, siñnikluni akisiqaqłuni. Aasii itiqsaŋaǵaǵat, uqallautivıǵu, Iisaurrii, sulıqutiǵiñitpiuŋ ipiǵupta? ³⁹Tavra makinñaruq, sulı suañǵaa anuǵı uqallakłuni, Anuǵaiǵiñ, uqallakłuniñı immamun, Quunniǵuǵiñ. Tavra anuǵaiñaruq, quunniǵuqłuni. ⁴⁰Tavra ilaan uqallautiñǵagai, Summan iqsisuvaitpisi? Qanuqimña ukpiǵutaitpisi? ⁴¹Tavra ilinǵich aliuñaruq atqunaqłutiñ, sulı uqaqłutiñ avanmun, Qanusiq una Iñuk? Anuǵimunnii immavlu kamagillavatu.

Jesus Hıaqsıǵaa Iñuk Iñugiaktuanik Ilitqusıǵulık

(Matthew 8.28-34; Luke 8.26-39)

5 ¹Tavra ikaaŋaruq taauŋatchianun tatchim Galilee-m, nunaŋannun Gerasenes. ²Aasii niuunnan Jesus umiaqpaaramiñ, tavrauvvaa paañǵaa iñuum ilitqusıǵuqaqtuam iluvıǵiñ. ³Tamna iñuk iñuuniqsuaq akunǵanni iluvviviich, aasii kialiqa qılıqsruıñiññaǵaa, kalimñanikunnii. ⁴Qanuq ilaa akulaiññıǵu qılıqsruıǵalaǵaǵniñǵaa, sulı kalimñat isıǵaǵmıñıttuat kanuqıvıǵıgich. Kalimñat kiktıǵaaǵaǵniñǵaa, sulı kalimñat isıǵaǵmıñıttuat kanuqıvıǵıgich. Iñulimaam ittuayusıpkalaiññıñǵaa. ⁵Aasii ataramik unnuamiñı uvlumiñı qimialuñıitkayunıqsuq iluvviviñıñı nıpaalavluni, killıñıqłuni ilimiñik uyaǵagnun. ⁶Tavra ilaan tautukamiñı Jesus uñasiñun, aqpaŋaruq, aasii puñıni sivuǵaanun. ⁷Sulı nıpaalaqpaŋaruq, Jesus, Iǵniña sapıǵññaǵniqsrauruam God-im, suniaqpiña? Apıǵipiǵıkiñıñ God-ıkun, tatavsañnaña. ⁸Qanuq Jesus uqallautiñǵaa, Ilitqusıǵuuk annıñ iñuñmiñ. ⁹Sulı Jesus apıǵiñǵaa, Sumik atıqapıch? Tavra kiunǵaa, Uvañ a tiǵa Legion, qanuq iñugiaktugut. ¹⁰Tavra ilitqusıǵuqaqtuam apıǵipiǵataŋaǵaa Jesus aullaqtıtqunıñıñıgich ilitqusıǵuıch tamattumañna nunamiñ. ¹¹Aasii tuttuǵusalaich tavraniñıqsut qanıñıtiñı qimialuñı niǵiñıaqtuat. ¹²Tavra ilitqusıǵuıch iluqaǵmiñı apıǵipiǵataŋaǵaǵat, Tillisigut tuttuqłunun,

---

^u 4.29 JI 3.13.

isiġumagivut. ¹³Tavra tavraŋġa Jesus aullaqtinġagai. Aasii ilitqusiġuich aninjarut iñuġmiñ isiqłutinġ tuttuġługnun. Tavra tuttuġłuich paŋalinjarut suamavlutinġ anmun qutaŋġiaġiksuaġun immamun, aasii ipivlutinġ. Iñuġiaktılaaqaqpallinjarut 2,000-tun.

¹⁴Tavrari qaunaksriruut tuttuġługnuk pigruŋarut, aasii quliaqtuagivlugu taamna iniqpaŋmi nunaaqqiñiłu. Tavra iñuich qainjarut tautuġiaġługu suna pisilaŋjanik. ¹⁵Tavra ullaŋaġaat Jesus, sulit tautuġługu ilitqusiġuqanjaruaq iñuġiaktuanik, aquppiruaq annuġaŋavluni qaurinjavluniłu. Tavra ilinġich iqsitġanjarut. ¹⁶Aasii tamatkua tautuktuat quliaqtuagutinġagaich iñuich, qanuq piraŋatılaaŋjanik taamna ilitqusiġuqanjaruaq, tuttuġłuktigullu. ¹⁷Tavra apigipianġagaat Jesus aullaqvlugu nunamiŋniñ.

¹⁸Tavra ikiaqsimman umiaqpaaramun, taavruma ilitqusiġuqanjaruam apigipianġagaluagaa nayuġukługu. ¹⁹Tavra Jesus pipkaŋaitkaa, aglaan uqallautinġagaa, Aggiiñ avilaitqatinġun, aasii quliaqtuagutilugich qanuq kamanaqtigiruanik Atanġum piraŋiñik ilinġun, sulit naglikkutinġatılaaŋjanik ilinġun. ²⁰Tavra iñuk aullaŋaruq, aasii quliaqtuagaqsiġłuni qulinun nunaaqqiñun qanuq kamanaqtuanik Jesus savaaġikkaŋiñik ilimiñun. Aasii iluqaġminġ iñuich kamasuŋarut.

Jairus Pania, Aġnaġlu Aksiuktuaq Jesus Annuġaŋjanik

(Matthew 9.18-26; Luke 8.40-56)

²¹Tavra Jesus ikaatqianinġman umiaqpaarakun taagunġatġiġmun, iñusalaich katinġarut ilaanun. Aasii ilaa tatchim siñaaniinġaruq. ²²Tavra qainjaruq ilaŋat umialinġaŋat Jew-guruat aŋaayyuviaata, Jairus-mik atilik. Aasii tautukamiuŋ Jesus punjaruq sivuġaanun. ²³Aasii qiññuagtupianjaruq uqaġłuni, Paniuraġa amma tuqaqsiuraqtuq. Qailutin aksiuġiapiaqugiga ilinġun iħuaqsiġuvlugu iñuuyumaq. ²⁴Tavra Jesus piqasinġagaa. Sulit iñugaaġruich malikługu tatinġagaat.

²⁵Tavra aġnaq suniġluqaqtuag aŋumik qulit malġugni ukiuni tamaaniinġaruq. ²⁶Taamna aġnaq nagliksaagtuaq sapunniaqtinġagaluaqtuq iñuġiaktuanik taaktinik. Ilaa maniġutinġagaluaqtuqunnii nakuusipayaŋaitġhuq, aglaan pigiilisaññanjaruq. ²⁷Tusaaganjavluni Jesus-mik, qainjaruq tatiruatigun tunuaniñ, aasii aksiukługu Jesus annuġaŋa, ²⁸isumavluni, aksiuksinñagupkich-unnii annuġaŋi, iħuaqsiyumiñaqtuŋa. ²⁹Tavra aksiunġagaa Jesus annuġaŋa, aasii aunaqsrunġaiġłuni tavrauŋvaa. Timimiñi ilitġhuġigaa iħuaqsisilaani nanjirrunmiñiñ. ³⁰Tavra Jesus, tavrauŋvaa ilitġhuġivluni ilimiñiñ suaŋġan aullaqtılaaŋjanik, kinġanjaruq tatiruani, aasii uqallakłuni, Kia aksiukpagich annuġaatka? ³¹Tavra ilitġitquraŋisa kinġagaat, Tautukkitin iñusalaich tatiruat ilinġun. Summan aasii apiqsrivich kimun aksiunġmagaqpiġ? ³²Tavra alaġinġaruq avanmun tautuġniaġługu kimun aksiuktilaani. ³³Tavra aġnaq sivuugallaġmi uullilaġmiłu, qainjaruq Jesus-mun ilisi-mavluni iluqsisilaamiñik, aasii pułłuni sivuġaanun, uqautivlugu iluqaanik ilumun ittuamik. ³⁴Tavra ilaan uqallautinġagaa, Paniuruatiin, ukpiġurvich iħuaqsiġkagaatin. Aullaġiñ tutqiksiłutin, sulit iħuaqsiraulutin nanjirrutinġiñ.

³⁵Jesus uqaġniaqtillugu, qainjarut ilaŋich kivgat Jairus igluaniñ aasii uqallautivlugu, Paniñ tuquaniktuq. Iħaksiaŋaigun Iħisaurri. ³⁶Tavra Jesus suliqutigisunġaġnagu uqallautaata, uqallautinġagaa umialinġaq, Iqsiñak, ukpiqsiññaġiñ. ³⁷Tavra Jesus iñuġmun maliktinġaitġhuq, aglaan Peter-mun James-mullu John-mullu aniqataanun James. ³⁸Tavra ilaa tikiñjaruq igluanun umialinġanġata aŋaayyuvium, aasii tautuġługich tuavaalaruat, tamatkualu qiaqpaqtuat. ³⁹Tavra isiqami ilaan uqallautinġagai, Summan inna pivisi qiavisiłu? Niviaqsiġruk tuqunġaitġhuq. Siñiksiññaqtuq. ⁴⁰Tavra iglautinġagaat kipagivlugu. Aasii ilaan anitanikkamiġich iluqaisa, piŋaġik aapaŋalu aakaŋalu niviaqsiġrूम,

taapkuual piņasut ilitchitqurani, aasii isiqłutiņ niviaqsiagrūum irvianun. ⁴¹Tavra Jesus tiguņagaa niviaqsiagrūuk argaņigun, aasii uqallautivlugu, Talitha koum, sivuniqaqtuamik, Niviaqsiagrūuk, uqallautigikiņ, makittin. ⁴²Tavra tavrauvvaa niviaqsiagrūuk makinjaruq, aasii pisuaqłuni. Ukiuqanaruq qulit malğugnik. Tavra kamasupiağatajarut iņuich. ⁴³Tavra uqautipiaņagai iņunmun ilitchugitqunijıgugu. Aasii nigipkaquņagaa.

Jesus Ukpigıñitkaat Nazareth-mi

(Matthew 13.53-58; Luke 4.16-30)

6 ¹Tavra Jesus aullaņaruq tavraņņa, aasii tikiıłuni nunamiņun. Suli ilitchitquraņisa malıņagaat. ²Tavra Jew-guruat Savaiñņiņat tikiñman, ilisaurrirraqsiņaruq aņaayyuviņmi. Tavra iņugiaktuat tusaavlugu kamasunaruq, uqaqłutiņ, Sumiñ una ilisimmatinikpa? Qanuqłuni isumatutinikpa? Qanuqłuni suli aliugnaqtuanik piva? ³Kaamnigunıtpauna, Mary-m igñiņa, aapiyaņa James-gum Joses-lu Judas-lu Simon-lu? Aasiisuli nayaaluņi uvaniıñiņitpat itqatigivluta? Tavra ilıñich qanuqpaaņalıjarut ilaanun. ⁴Aasiılı Jesus uqallautiņagai, God-im uqaqtaa nangausiaqallaruq sumıliqaa, nunamiñiaglaan ilamiñılu. ⁵Tavra Jesus tavrani savakkumiñaiñjaruq aliugnaqtuanik, aglaan aksiuņagai iņukitchuat naņittuat aasii iħuaqsivlugich. ⁶Pisigivlugu ilaisa arguasutaat, Jesus alıuņaruq.

Jesus Tiligai Qulit Malğuk Ilitchitqurat

(Matthew 10.5-15; Luke 9.1-6)

Aasii Jesus kuliņaruq nunaaqıñi ilisaurrivłuni. ⁷Tavra qaitquņagai ilimiņun qulit malğuk ilitchitqurat, aasii aullaqtitchaaqsivlugich malğullaavlugich. Ilaan suaņņasiņagai ilitqusiqlıuiyailıasivlugich. ⁸Suli piraksriņagai upaluņaiyaquņııgugich sunik iglauniksramiņnun, aglaan ayauppiuraq kisian, puukataılaağlugich, taquagılaağlugich, maniiılaağlugich maniqagvıñmiņni, ⁹aluğutiqaquvlugich, aglaan malğugnik qaliguuraquqııgugıılu. ¹⁰Jesus uqallautivsaaņagai, Nunaaqııñun tikitkuvsı tukkuğiyumagisi iņuich aiyugaaqtisi aullağatagıvsiññun aglaan. ¹¹Aasii iņuich pağlaņitpasi naalağnisunıtpatigıglu uqalusı, qimakkisigiksi taamna ini aasii piyağlugu avyuq isıgavsiññiñ. Taamna kilgutauniaqtuq ilaiññun pisuņsılaaņanik tusaayugaagıksuaq. ¹²Tavra aullaņaruq, aasii alğaqsruivlutiņ iņuich isumalitqıksuksraunivlugich piłunmiņni. ¹³Suli anittaijarut iņugiaktuanik ilitqusiqlıuņnik, suli uqsruqtıqıgugich olive uqsruanik iņugiaktuat naņittuat iħuaqsivlugich. ¹⁴

Tuqutauniņa John Paptaiqsım

(Matthew 14.1-12; Luke 9.7-9)

¹⁴Tavra umialik Herod tusaanaruq iluqaiññik tamatkuniņa, qanuq Jesus uqautigivlugu uqaluk siamingaruq sumullıqaa. Iñuich ilaņich uqanaruq, John Paptaiqsı aņıruq tuqqunmiñ, Tainnaqłuni aliugnaqtuanik piłıaruq. ¹⁵Allalli uqanaruq Elijah-univlugu. Allallıvsauq uqanaruq, uqaqtigıgaa God-im, ilaņatitun taipkuva iñılğaan kamaņatuq uqaqtıjisun God-im.

¹⁶Tavrallı Herod tusaakami uqallaņaruq, John-guruq aņıruq tuqqunmiñ, nıaquiņakkaga. ¹⁷Qanuq Herod tilisivłuni aņuyaktinik tigupkaņagaa John, aasii qılıqsruivlugu tigutaagvıñmi pisigivlugu Herodias, aniqanmi Philip nuliaņa, ilaan nulialiutikkani. ¹⁸John Paptaiqsım Herod uqallautıgaluamiņagaa, Nalaunıaitchuq ilivich tuvaaqasiutıgupku anıqarvıch nuliaņa. ¹⁹Herodias isumamaqııtuıqanaruq

^v 6.4 Jn 4.44. ^w 6.8-11 Lk 10.4-11. ^x 6.11 Ac 13.51. ^y 6.13 Jas 5.14.

^z 6.14-15 Mt 16.14; Mk 8.28; Lk 9.19. ^a 6.17-18 Lk 3.19-20.

John-mun tuqutitchumaliqsaallaan. Aglaan Herod-mik piñaiłutaqanaruq.

²⁰Qanuq Herod-gum John sivuugaginagaa, ilisimavłuni iñulluatautilaananik sulı nalaunjavłuni iñuk, piyaquqtaiñagaa. Herod-gum John naalağniłlatunagaa tutqiiłiqpaguugaluññagmi naalaktuapayauraqamiuq.

²¹Kiisaimmaa Herodias piviksraña nalautitpuq. Herod annivia tikiñman niqinaqutimmagich iluqaisa qaukñiich kavamauruat, anuyaktillu qaukñiich, suğalliruallu Galilee-mi. ²²Tavra Herodias pania isiqłuni kanaakkiumman, Herod iviğaktaunaruq tuyuğmianiłu. Aasii umialik uqallanaruq niviasiamun, Sumik piqagukkaluqapich? Aitchuğumiñagikpiñ supayaamik pigisukkağnik.

²³Tavra unniqsuqłiñagaa nalupqinaiqługu, Supayaamik apiqsriguvich uvamniñ, aitchuutiginiagiga ilinun, avvagiługaa-unnii umialgunma. ²⁴Tavra niviasiaq aninaruq, aasii uqallautivlugu aakani, Sumik piqagugniapiq? Tavra Herodias uqallanaruq, Niaquanik John Paptaiqsım. ²⁵Tavra utınaruq qilamırsruqłuni puggutauramun. ²⁶Tavra umialik atqunaqłuni isumaanaruq, aasii unniqsuqłiisini pisigivlugu, pisigivlugiılu tuyuğmiani, ilaan itigaurraqtitchumiñaiññagaa.

²⁷Tavra tavrauvvaa umialik tilisinaruq qaunaksrimik, piraksriivłuni John niaqua qağğisitquvlugu. Tavra aullaqłuni, niaquinagaa John tigutaavñi. ²⁸Aasii qağğisivlugu niaqua puggutauramun, aitchuutiginiagaa niviasiamun, aasiıı niviasiam aitchuutigivlugu aakamiñun. ²⁹Tavra John ilitchitquranı tusaakamiñ taavrumiña, qaiivłutiñ piñagaat timaa aasii iluviqługu.

Jesus Niğipkağai 5,000 İñuich

(Matthew 14.13-21; Luke 9.10-17; John 6.1-14)

³⁰Tavra tiliranaruat ilitchitqurat utınaruq Jesus-mun, aasii quliaqtuagutivlugu supayaanik, savaamiñnıglu, sunıglu ilisaurrutıgıkkamiñnik. ³¹İñugiaktuat iñuich qairaganaruat aullaqsımmagmıglu niğıllaiqsitaallaisa Jesus-lu ilitchitquranıılu kiisaimmaa Jesus uqallautivai ilitchitqurani, Aullallakta sumun iñuiłaa mun kisimğüuqtuallakkumaugut piłainaiqsıallagluta. ³²Tavra aullanaruat umiaqtuqłutiñ iñuiłaa mun kisimiñ.

³³İñugiaktuat iñuich tautukługich aullağmata, ilisağınagaich kitkuutilaanat. Tavraasii iñuich aullanaruat iluqaiñniñ nunaaqqiñniñ aqşamik quataaguqłutiñ, aasii tikitqaaqłutiñ inimun sivulikługich Jesus-lu ilitchitquranıılu. ³⁴Jesus niukami, tautunagai iñusalaich sulı naglıksratchanaruq ilinıñnik, qanuq imnaisun injarut munaqsraitchuatun. Tavra ilaan ilisautirraqsiqpañagai.^b ³⁵Tavra uvlukñiaqsımmann ilitchitquranısa ullaqługu uqallautinagaat, uvlukñivıgıruaqtuq nunaaqqiñmiuq maani. ³⁶Aullaqtikich iñuich, aullağlutiñ nunaaqqiñun qanıpayaqtuanun tauqsıgumaut niqıksramıñnik. ³⁷Jesus kiunagai, ilıvsi niğipkaqsıgik. İlaisali apiğınagaat, Aullaquvisıgıt tauqsıgiaquluta 200 taalaton niqıksrañniñnik aasii niğipkağlugich? ³⁸Jesus apiğınagai, Qavsiñnik punniğutiqaqpsı? Tautugiaqsıgik. Tavra ilitchuğianikamiñ uqallanaruat, Tallimanik iqallugnıglu malğugnik.

³⁹Jesus uqallautinagai ilitchitqurani, Qavsiuttağlugich aquvititquvlugich iñuich suñaaqtuanun ivıñun. ⁴⁰Tavra aquptınaruat qavsiuttaqłutiñ, tallimakıpiaguttaqłutiğlu, malğukıpiaq qulıguttaqłutiğlu. ⁴¹Tavra tıguanıkamıgich tallimat punniğich iqalluglu, aagłunaruq qılanmun, aasii quyyavıgıvlugu God. Aasii avguqaaqługich punniğich, qaiñnıgai ilitchitquramiñun, niqıqsuutıgıtquvlugich iñun. İqalluk autaanammıgik iluqaiñniñ. ⁴²İluqagmıñ niğınaruat, niqınıñuğataqłutiñ. ⁴³Tavra ilitchitqurat katitchınaruat qulıt malğugnik

^b 6.34 Nu 27.17; 1 K 22.17; 2 Ch 18.16; Jr 50.6-7; Ez 34.5; Zec 10.2; Mt 9.36.

aguummanjik silivihugich ilakunik punniḡnik iqallugniglu. ⁴⁴Aasii taapkua niḡiruat 5,000-guḡarut anutit.

Jesus Pisuaqtuq Immam Qaanagun

(Matthew 14.22-33; John 6.15-21)

⁴⁵Tavra tavrauvvaa Jesus ikitqupiaḡagai ilitchitqurani umiaqpauramun ayutqvulugich Bethsaida-mun, tatchim taaguḡatchianun, ilaa iḡuḡnik aullaqtitchipkaqtilluni. ⁴⁶Tavra iḡuich aullaqtitanikamigich, ilaa aullaḡaruq iḡḡimun aḡaayyuyuaqtuḡluni. ⁴⁷Tanuḡaksimman, umiaqpauraq qitqanuiliḡaruq tatchim, aasii Jesus kisimḡiuḡluni nunami. ⁴⁸Tautuḡagai ilitchitqurani sigḡaqiruat ipuqsruḡlutiḡ anuḡi arguḡiannaḡluni. Tavra uvluyasimman ilaan ullaḡagai pisuaḡluni immam qaanagun. Qaaniqsaḡumaruatun piḡagai. ⁴⁹Tavra tautukamirruq pisuaḡtuaq qaanagun immam, ilitqusiunasuḡiḡagaat, aasii nipaalavlutiḡ. ⁵⁰Qanuq iluqaḡmiḡ tautuḡagaat, aasii iqsitchapiaḡataḡaruq. Tavra tavrauvvaa ilaan uqallautiḡagai, Quviatchaktitausitchi. Uvaḡauruḡa. Iqsiḡasi. ⁵¹Tavra ikiḡaruq umiaqpauramun, sulii anuḡaiḡaruq. Tavra ilitchitquraḡi kamanniupiaḡataḡaruq sivuniksraqsiiḡaiḡaruq, ⁵²qanuq kaḡiqsiḡaitkaat sivuniḡa aliuḡnaḡtuaq savaaḡa punniḡnik, ukpiḡilguiḡuḡu.

Jesus Iḡaqsigai Naḡittuat Gennesaret-mi

(Matthew 14.34-36)

⁵³Tavra ikaaganikamiḡ, tikiḡaruq nunaḡannun Gennesaret aasii tulakḡutiḡ nunamun. ⁵⁴Tavra niuganiḡmata umiaqpauramiḡ, tavrauvvaa iḡuich ilisaḡiḡagaat Jesus. ⁵⁵Aasii aqpanḡaruq iluqaagun nunakun sumulliqaa, qaḡḡisivlugich nallaviksuummamaisa naḡittuat, tusaaraḡikamiḡ sumiitilaḡanik. ⁵⁶Tavra sumupayauraq Jesus tikiḡman, nunaaqqiḡun, naagga iniqpaḡnun, naaggaunni nautchialiḡirinun, iḡuich naḡittuat ilḡagaich apqutinun, aasii apḡiḡiḡagaḡuḡu aksiullagukḡuḡunni annuḡaḡan siḡiḡutaa. Aasii iluqaḡmiḡ aksiuktuat ilaanik iḡaqsiiḡaruq.

Iḡisurrutaat Maḡḡuuruat

(Matthew 15.1-9)

7 ¹Tavra Pharisees-lu ilisaurriḡu pitquranik qairuat Jerusalem-miḡ katirvigiḡagaat Jesus. ²Tavra tautuḡagaich Jesus ilitchitquraḡisa ilaḡich niḡiruat iqagiiqaagaḡuḡaḡnagich argatiḡ Pharisees piraksriutaatitun iḡuḡnun.

³Qanuq Pharisees, iluqaḡmiḡlu Jews, Iqaḡigaluamiḡaunnagich argatiḡ, niḡilaitchut, kamagivlugu taimaḡnaḡtaq ilisaurrutaat maḡḡuuruat. ⁴Aasii tauqsiiḡiḡviḡiḡiḡiḡ aikamiḡ niḡilaitchut iqagiiḡaunnatiḡ. Sulii iḡuḡiaktuat allat akuḡtuagaḡiḡaich piḡḡusigisukḡugich, iqagiiḡiḡich qallugaurat, niuqquitiḡu, uvluyuiḡallu utkusiich.

⁵Tavra Pharisees-lu ilisaurriḡu pitquranik Jesus apḡiḡiḡagaat, Summan ilitchitquravich kamagilaitpatigik ilisaurrutiniḡich maḡḡuupta, niḡivlutiḡ iqagiiqaagaḡuḡaḡnagich argatiḡ? ⁶Jesus kiḡuḡagai, Iivsi ukpiḡiḡuḡaḡtuasii. Qanutun nalautiḡaruq Isaiah uqaḡtaa God-im uqallausiḡikamisi. Ilaan aḡlaḡagai God-im uqaluḡi inna,

“Ukua iḡuich nanaḡaluḡaḡanḡa uqaluḡhiḡamiḡnik, sivuniqasuḡaḡnagich uqalutiḡ.^c

⁷Iliḡisa ilumutun savautiniḡkaanḡa aḡaayyuvigilunḡalu, qanuq ilisaurrirut iḡuich pitquraliaḡiḡiḡiḡ, God-mun pitquraḡiruatun ilivlugich.”

^c 7.6-7 Is 29.13.

⁸Jesus uqallavsaaŋaruq, Kamagıñitkisi God-im pitqurañi, kamagiñhaaqługich piłgusiñliarich iñuich.

⁹Suli uqallautivsaaługich, Ayyaksaasugisi pitqurañi God-im piup-kagniñhaaqługich ilivsi ilisaurrutisi. ¹⁰Moses piraksriiñaruq, Suuñilağinagik aapallu aakallu. Kiñaliqaa uqallautiqaqtuaq pigiitчуamik aapamigun naagga aakamigun tuqutaksraupiaqtuq. ^d ¹¹Ilivsiñliasii ilisaurrirusi iñuk piqagniñqan sumik ikayuutigiymıñagaluakkamiñik aapamiñun naagga aakamiñun, aglaan uqallausiğikpagu, Taamna Corban-guruq, sivuniqaqtuamik taamna God-im pia, ¹²ilaa pasirauyumiñaiñiğiki ikayuñitkaluagumigik aapaniñu aakaniñu. ¹³Tainna pikavsi, God-im uqalua anniqsuutaunağiki taimaññaqtatigun ilisaurrutivsigun ilisaurrutigikkavsigun. Suli tainnatchiñik iñugiaktuanik piusi.

Sut Salumaiñlisit Iñuñmun

(Matthew 15.10-20)

¹⁴Tavra ququaganikamigich iluqaisa iñuich ilimiñun, Jesus uqallautiñagai, Naalağnisıñı iluqapayauravsi, kañiqsiñlusiñu. ¹⁵Sumik piitчуuq siłataaniñ iñuum, niğikkañatun, isiqtuamik ilaanun piłuksipkağumiñaglugu, aglaan aniaruam iñuum iluaniñ, uqaluusiatun piłgusiatullu, tamatkua iñuk piłuksipkağumiñagaat. ¹⁶[Taamna pisigilugu, siutiqaqtusi tusagatiksrañnik naalağnisıñı.]

¹⁷Tavra iñuich qimakługich isiğman iglumun, ilitçitqurañisa apiğiñagaat taavrumuuna uuktuutikun. ¹⁸Aasii ilaan uqallautiñagai, Kañiqsısaıñmivısvısuauq? Kañiqsiñitpisi? Supayaam iluanuktuum iñuum siłanmiñ piłuksıñitkaa, ¹⁹qanuq isiñitчуuq isumaqağvianun aglaan aqiağuanun, aasii anivłuni timaaniñ. Tainna uqallakami, Jesus niğiñnaqtualıgai niqipayaurat. ²⁰Suli uqallavsaaŋaruq, Sum aniruam iñuñmiñ, pigiitчуakun uqaluan piłgusiğiitчуavlu, piłuksipkağaa, ²¹qanuq qamaññamiñ iñuum isumaqağvianiñ salapqiğaqtuq piłuktuat isumat, tigligañiğich, iñuağniğich, ²²allatuutit, Kaviuqqutit, pigiitçhualıqutit, sagluqqutit, pitquraiğniğich, killuqsrağniğich, uqautikłiğniğich pigiitчуamik, kamasaağun, isumalluagiirrun. ²³Tamatkua iluqağmiñ pigiitçhuat qairut iñuum iluaniñ, aasii piłuksipkaługu.

Ağnam Ukpiğutaa

(Matthew 15.21-28)

²⁴Tavra tavrañña Jesus aullañaruq nunañiñun Tyre-vlu Sidon-lu. Isiqami iglumun ilisimatquyumañaitkaluagaa sumiitilaani. Iñuich aasii ilisimañagaat sumiitilañña. ²⁵Tavra tamaani ağnaq paniqağniqsuaq ilitqusiñıtuqaqtuamik tusaakami Jesus-mik, ullañagaa tavrauvvaa, aasii pułłuni sivuğaanun. ²⁶Taamna ağnaq Jew-guñitçuq, anıñaruq Phoenicia-mi Syria-miittuami. Ilaan apiğipiañagaa Jesus anitquvlugu ilitqusiñıtuq paniñmiñiñ. ²⁷Tavra Jesus uqallañaruq ilaanun, Miłıqtut Jew-guruat niqıksritqağlavut, qanuq nalaunñaitçuq aitçhuutıgiruni miłıqtum niqautaa qimmiñun. ²⁸Tavra ağnam kiunagaa, Aañ ilisaurrii, qimmich niğisuummiut niğgi-viich ataanni miłıqtut ilakuñiñiñ. ²⁹Jesus uqallautiñagaa ağnaq, Pisigilugu kiggutin, aggiñi. Ilitqusiñıtuq anıñaruq paniñniñ. ³⁰Tavra ağnaq aikami, tautuñagaa paniñi nalaruaq siñıvıñi, ilitqusiñıtuq anıñavłuni ilaaniñ.

Jesus Huaqsıgaa Tusaalaitçhuaq Uqalaitçhuağlu Iñuk

³¹Tavra Jesus aullañaruq Tyre-miñ Sidon-kuaqłuni aasii tavrañña tasiañun Galilee-m apqusaqługich qulit nunaaqçich. ³²Tavra iñuich qağğisiñagaat

^d7.10 a Ex 20.12; Dt 5.16. b Ex 21.17; Lv 20.9.

Jesus-mun tusillaqtuaq, iptuğiqluni. Aasii apigipianagaat Jesus aksiuqvlugu. ³³Tavra Jesus asivaqtaagutinagaa inūsalaḡniñ, aasii ilinagai argagni siuttarḡnun, suli tivvuaqqaqluni, aksiuḡagaa uqaḡa. ³⁴Tavra aagluqluni qilarḡmun, Jesus aniqsaapanaruuq aasii uqallautivlugu, Ephphatha, sivuniquaqtuamik, aḡmagiñ. ³⁵Tavra tavrauvvaa siuttak aḡmanaruk, suli uqaḡa ihuqsivluni, aasii uqaḡaruuq kaḡiqsiñaqsvluni. ³⁶Tavra piraksriḡagai quliaqtuaqunihugich inuḡmun, tavra piraksrimmagiksaaguraḡniagmatin, tainnatulhaavsaaq atqunaqlugu quliaqtuaḡinagaat. ³⁷Iluqaḡmiḡ tusaaruat kamasupiaḡatararut, uqaqlutin, Ilaa savanjaruuq supayaanik pilluataqlugich. Ilaan tusillaqtuat tusaallisagai, uqayuitchuallu uqallasivlugich.

Jesus Niḡipkaḡai Four Thousand Inuich

(Matthew 15.32-39)

8 ¹Tavrurua aqquqiatcianagun inūsalaich katinjarut. Niḡiksraiñmata, Jesus ququaqagai ilitchitqurani inimiñun aasii uqallautivlugich. ²Nagligigitka ukua inuich, qanuq nayugaanḡa uvluni piḡasuni aasii paḡmapak niḡiksraiḡutirut. ³Aisaqtitkupkich niḡipkaḡaluagḡnagich, sayaiḡniñiaqtut apqunmi, qanuq ilinich qainjarut uḡasiksuamiñ. ⁴Tavra ilitchitquranisa kiunagaat, Sumiñ inuum niḡisuiqsinniaqpagich ukua inuich maani nunagluktuami? ⁵Tavra Jesus apigipianagai, Qavsiñik punniḡutiqaqpsi? Ilinich uqallajarut, Tallimat malḡugnik.

⁶Tavra inuich piraksriḡagai aquvitquvlugich nunamun. Tiguvlugich tallimat malḡuk punniḡich quyyavigiqqaqlugu God, avḡuḡagai aasii aitchuutivlugich ilitchitquramiñun autaaquvlugich inuḡnun. Tavra ilitchitqurat tainna piḡarut. ⁷Suli iqaluutiqaḡarut inukitchuanik iqalukuḡuuranic. Jesus quyyavigiqqaqlugu God, piraksriḡagai ilitchitqurani niḡiksuiḡitigivlugich inuḡnun. ⁸Inupayaat niḡinjarut niḡinḡuḡataqlutin. Inuḡiaktillaqaqpallinarut 4,000-tun. ⁹Tavra ilitchitqurat katitchinarut ilakunik tallimat malḡuk aguummakpaich siliviḡugich. Taamna pianinḡman, Jesus aullaqtinḡagai inuich. ¹⁰Tavra tavrauvvaa ilaa ikinjaruuq umiaqpaaramun piqatigivlugich ilitchitqurani, aasii tikiñjarut Dalmanutha-mun.

Pharisees Tautuḡarut Aliuḡnaqtuamik

(Matthew 16.1-4)

¹¹Ilanisa Pharisees ullaḡagaat Jesus aasii uqavaagutiaqsvlugu. Uuktuḡuklugu apigipianagaat tautuktitquvlutin aliuḡnaqtuamik qilariñiñ, ilisimanaqsisaglugu God-mun iviḡaumagitilaanḡa. ¹²Tavra aniqsaapanaruuq atqunaq, aasii uqallakluni, Summan makua inuich apiqsivat tautuguklutin aliuḡnaqtuamik? Uqallautigivsi, tainnasiq aliuḡnaqtuaq tautuktitaunianitchuuq taapkununḡa inuḡnun. ¹³Tavra ilaan qimanagagai, aasii ikitikluni umiaqpaaramun, ikaanjarut taagunatchianun tatchim.

Pharisees-lu Herod-lu Arriqaqtut Imaksramik

(Matthew 16.5-12)

¹⁴Tavra ilitchitqurat puigunjarut punniliraaksraminḡnik, aglaan punniḡutiqaḡarut atautchimik umiaqpaaraminḡni. ¹⁵Tavra Jesus ilitchitqurani kilinagai uqaqluni, Qaunagisitchi imaksrautinḡniñiñ Pharisees-lu umialguvlu Herod-gum. ¹⁶Iitchitqurat uqarraqsinarut avanmun, Ilaa uqallaktuq tainna, punniḡutaiñnḡapta. ¹⁷Jesus ilisimavlugu uqautigikkaḡat uqallautinagagai, Summan uqaagutigivisiuḡ punniḡutaiñniḡ? Iitchuḡinaitpisi kaḡiqsiñaiḡusilu? Puḡisigivisi tainnatun? ¹⁸Iriqaḡaluaqlusi tautuksilaiḡpisi? Siutiqaḡaluaqlusi tusaalaitpisi? Piiguturusi. ^h

^e 8.11 Mt 12.38; Lk 11.16. ^f 8.12 Mt 12.39; Lk 11.29. ^g 8.15 Lk 12.1. ^h 8.18 Jr 5.21; Ez 12.2; Mk 4.12.

¹⁹Avguqapkich tallimat punniġich 5,000-nun iñuñun, qavsiñik aguummagnik siliviñugich ilakunik katitchiñavisi? Iliñisa kiunġagaat, Qulit malġugnik.

²⁰Suli avguqapkich tallimat malġuk punniġich 4,000-nun iñuñun, qavsiñik aguummakpañnik siliviñugich ilakunik katitchiñavisi? Tavra kiunġagaat, Tallimat malġugnik. ²¹Tavra Jesus uqallautiñagai, Naaggasuliuva kañiqsiñaitchusi uqauti-qaqtilaamnik ilisaurritiñiñik Pharisees-lu Herod-lu.

Jesus Iħuaqsigaa Ayaunġaruq Iñuk Bethsaida-mi

²²Tavra tikiñġarut Bethsaida-mun, suli qaġġisiñagaat iñuk ayaunġaruq Jesus-mun, apigiñpiaqlugu aksiuquvlugu. ²³Tavra ilaan tiguñagaa ayaunġaruq argañġun, aasii aullativlugu annisiñagaa nunaaqqimiñ. Tavra tivvuaganikamiuñ irrakkun, suli aksianikamiuñ apigiñagaa, Sumik tautullasivich? ²⁴Tavra aaġluñaruq aasii uqallaktuni, Tautukkitka iñuich pisaquatuat ilaapkua napaquatu. ²⁵Taamna pianijman Jesus aksiuqtiñagaa irrakkun. Tavrani iñuk qiñimmaġiksaapiñaruq aasii tautuksilasiñaruq takpiksivluni. ²⁶Tavra Jesus aipkañagaa igluanun, uqallautivlugu, Nunaaqqimugnak.

Peter-m Uqallautaa Jesus Kiutilaañanik

(Matthew 16.13-20; Luke 9.18-21)

²⁷Tavra Jesus-lu ilitchitquraniġu aullañarut nunaaqqiñiñun Caesarea Philippi-m. Iġlaullaġmiñ ilitchitqurani apigiñagai, Uqallautisiñi iñuich kiunisuuvanja? ²⁸Ilaisa kiunġagaat, Iñuich ilañisa John-gunisugaatin Paptaiqsi, allalli Elijah-univlutin, aasiivsaquq allat ilaġinivlutin uqaqtiñiñun God-im. ⁱ ²⁹Jesus apigiñagai, ilivsiliasii kiunivisiñi? Peter-m kiunġagaa, Ilivich Christ-gurutin God-im Tilirañi. ^j ³⁰Jesus piraksriñagai, Uqautiginagu taamna kimulliqaa.

Jesus Uqautigigaa Nagliksaaġniksrani Tuquniksraniġu

(Matthew 16.21-28; Luke 9.22-27)

³¹Tavra Jesus ilisautirraqsiñagai ilitchitqurani, Iġñiñi Iñuum nagliksaaqpaktuksrauruq, pisuñiñiñaagaallu Jew-guruat atanaurañisa, añaayyuliqsiñpaiġlu, ilisaurriġlu pitquranik. Aasiisuli tuqutauluñi, piñayuagniasii uvluk añiġlu. ³²Ilaan uqautiginagaa taamna ilinjiñun kañiqsiñaqsiñiaqlugu. Tavra Peter-m asivaqtaagutivlugu uqallautiñagaa, Tainna uqaqtuksraunitchutin. ³³Tavra Jesus qiviaqlugich ilitchitqurani, suañagaa Peter, Satan, piġiñ uvamniñ. Isumañitchutin God-im isummasianik, aglaan iñuich isumañannik.

³⁴Tavra Jesus ququaganikamigich iñuich ilimiñun ilitchitquraniġu, uqallautiñagai, Kialiqaa maligukkumiñi, pirusraunitchuq ilaan pisukkamiñik, iqsriutilugu añaaraurani, itqanaitchuksrauruq tuqutautigiyumiñaġluñi. ^k ³⁵Qanuq iñuk iñuullatuvaiñaktuaq tammaniñiaqtuq iñuggunmiñik, aglaalli iñuk sullatuaġumiġu atiruaq tuqutiyumiñaġluñi, tusaayugaagiksuaġlu, tammaiymuñiñiañiaġaa iñuggutini. ^l ³⁶Iñuk suġallakkaluġumi supayauranik nunamiittuanik aasii tam-mautigilugich, ilaa suoramik-unnii anniqsuġumiñiaitchuq inmiñik. ³⁷Sumik piitchuq iñuum simmiutiksrañanik iñuggunmiñun. ³⁸Qanuġviitchuq. Iñuum kanġugikpaña ilisaurrutikaluni iñuñun ukpiġutaitchuanun piġuktuanullu, uvañaptauq Iġñiñan Iñuum kanġuginiaġmigiga qaiguma qaumangani Aapama piqatigilugich piġuutaitchuat isaġulgich.

9 ¹Tavra Jesus uqallavsañaruq. Iłumun uqallautigivsi. Marra iñuich ilañich ittut tuquniañitchuat tautuñiñiñaan kamañaqtuakun atanniqsimmagniksraña God-im.

ⁱ 8.28 Mk 6.14-15; Lk 9.7-8. ^j 8.29 Jn 6.68-69. ^k 8.34 Mt 10.38; Lk 14.27; Jn 12.24.

^l 8.35 Mt 10.39; Lk 17.33; Jn 12.25.

Jesus Qiññaḡa Allañjuqtauruq

(Matthew 17.1-13; Luke 9.28-36)

²Tavra itchaksrat uvlut pianiqmata, Jesus piqasiutiḡagai Peter-lu James-lu John-lu, aasii mayuutivlugich qutchiksuamun iggimun kisiisa. Tavrani ilaan qiññaḡa allañjuqaruq takkuanni.^m ³Suli annuḡaanḡi qaummaḡiksinarut, qatiqsipaḡataqtutiq aputitun, qatipaiḡtutiq kialiqaanunami salummaḡumiñaiñḡagai qatiqsiḡhaaḡlugich. ⁴Tavra niptañaruk Elijah-lu Moses-lu, aasii iliqkta uqaqatigḡagaak Jesus. ⁵Tavra Peter uqallaguliḡsinaruq Jesus-mun, Iḡsaurrii, nakuuruq maaniinnapta. Tupiqta piḡasunik ilañat iliqnun, ilañat suli Moses-mun, atausiqsuli Elijah-mun. ⁶Ilaa nalunaruq sumik uqallautiksramik, iqsivaiḡtutiq. ⁷Tavra nuvuyam qulaunḡagai, aasii nuvuyamiñ igñiḡa, uqallanaruq. Uvva pivuḡtaḡiraḡa Iḡñiḡa. Naalaḡnisiuḡ, aasii kamagilugu.ⁿ ⁸Tavra tavrauvva, alaqsanikamiḡ tautuḡaitchut iñuḡmik, aglaan Jesus kisan iliqiḡlu. ⁹Tavra atqallaḡmiḡ igḡimiñ, piraksriḡagai quliaqtuaqunḡiḡugich iñuḡmun sunik tautuḡakkamiḡnik, Iḡñiḡa Iñuum aḡiḡataqtillugu tuqqunmiñ. ¹⁰Tavra quliaqtuaḡiḡaitkaat taamna. Apiqsruḡtuutirraḡsinarut avanmun sumik aḡiḡiḡ tuqqunmiñ sivuniqaḡmagaan. ¹¹Tavra apiḡiḡagaat Jesus, Summan iḡsaurrit pitquranik uqaḡuuvat Elijah qaiqqaqtuksraunivḡugu qaiḡaiñḡaan Christ-guruq?^o ¹²Jesus kiunḡagai, Iḡmun ittuq Elijah qaiqqaḡniḡtuq Christ-miñ aasii itqanaḡiḡiḡai supayaat. Aglaalli qanuq Bible uqaluḡich uqaluqaqpat Iḡñiḡagun Iñuum? Inna uqaluqaqtut, nagliksaaqaktuksraunivḡugu suli pisunḡisauluni. ¹³Aglaalli uqallautigivsi, Elijah qaiganḡaruq, aasii iñuich piḡagaat qanupayauraq pisukamirruḡ, nalautiḡugich aglausimaruat Bible-ni ilaagun.

Jesus Iḡaqsigaa Nukatpiḡruk Ilitqusiḡluk

(Matthew 17.14-21; Luke 9.37-43a)

¹⁴Tavra Jesus tikiññami ilitchitquramiñun pairuanun, tautuḡagai iñuḡapiḡataqtuat iñusalaich avataanni iḡsaurriḡlu pitquranik uqavaaqtuat ilitchitquranun. ¹⁵Tavra tavrauvvaa iluqaḡmiḡ iñuich, tautukamirruḡ Jesus, atqunaḡtutiq niḡiḡiḡaqtanarut, aasii aqpaḡtutiq ilaanun paḡlanagaat. ¹⁶Tavra ilaan apiḡiḡagai, Sunik uqavaaḡutiḡaqpsi? ¹⁷Tavra ilañata iñusalaich kiunḡagaa, Iḡsaurrii, qaḡḡisiḡagiga iliqnun igñiḡa. Ilaa uqalaitchuq ilitqusiḡtuḡaqḡuni. ¹⁸Ilitqusiḡtuḡum aḡalataḡirraḡsimmagu, ilaan iqḡataḡiraḡigaa, innuliḡiraḡtuḡlu, tiriḡtitakḡuḡiḡlu kigutini, tiggaqsvluniḡ. Aasii apiḡiḡagaluaḡitka ilitchitquratin ilaiññun anitquvlugu ilitqusiḡluk aasii anilaiñḡagaat. ¹⁹Jesus uqallautiḡagai, qanutun uvva ukḡiḡutaisigirusi iñuich. Qanutun siviḡutiguruamik nayugaksraḡivisi ukpiliḡataqtillusi? Qanutun iḡlutugaksraḡivisi? Qaḡḡitchuḡ nukatpiḡruk uvamnun. ²⁰Tavra ilaisa qaḡḡisiḡagaat Jesus-mun. Tautuḡmagu Jesus, tavrauvvaa ilitqusiḡtuḡum qiiqsruḡtinḡagaa, aasii ulḡunaruq nunamun, suli aksralikḡuni innuliḡivluni qaniḡmiñi. ²¹Tavra Jesus apiḡiḡagaa aapaḡa, Qaḡaaglaan tainnaiḡiḡava? Ilaan kiunḡagaa, Miḡiḡtuurauniḡmiñiḡaglaan. ²²Akulaitchuami ulḡuttaḡigaa igniḡmun, immamullu, tuqutchukḡugu. Piḡlaguvich supayaamik, nagligilunuk ikayuḡtiguk. ²³Jesus kiunḡagaa, Apiqsrivich piḡlatilaamnik? Supayaaq piḡlaruq ukḡiḡutiḡaqtuamun. ²⁴Tavra tavrauvvaa aapaḡa miḡiḡtum uqallanaruq nipatuvluni, Ataniḡ, ukpiḡtuḡa. Ikaḡuḡḡa ukpiliḡsaḡquluḡa. ²⁵Tavra Jesus tautukamiḡich iñuich qairuat aqḡamik atautchimun, ilaan suaḡagaa ilitqusiḡluk, Iḡvich ilitqusiḡluuk, uqalaisitchiruatiin tusaalaisitchiruatiillu anitquḡikiḡiñ nukatpiḡruḡmiñ. Isitḡiḡiḡak ilaanun. ²⁶Tavra ilitqusiḡluk

^m 9.2-7 2 P 1.17-18. ⁿ 9.7 Mt 3.17; Mk 1.11; Lk 3.22. ^o 9.11 Mt 4.5; Mt 11.14.

nipaalanjaruq, suli iqłataǵiqqaqługu atqunaq nukatpiaǵruk, aniņaruq ilaaniñ. Tavra ilıņaruq tuqunaruatun iñugiaktuat uqallallasivlughich, Tuquruq. ²⁷ Tavra Jesus tiguņagaa argaņigun, aasii ikayuqługu makitiłıǵu, aasii makinņaruq.

²⁸ Tavra Jesus isigman iglumun, ilitchitquraņisa apigıņagaat suıaurivlutıñ, Summan uvagut ilitqusıqłuk anilaitpisıgu? ²⁹ Jesus kiunagai, Aņaayyutim kisimi anıllagaa tainnasıq ilitqusıqłuk, sum allam piyumiñaitkaa.

Jesus Uqautigivsaagaa Tuqutini

(Matthew 17.22-23; Luke 9.43b-45)

³⁰ Tavra aullaņarut tavranna, aasii iglavlutıñ Galilee-kun. Ilaan iñupayaamun ilısimatquņaitkaa sumiitilaani, ³¹ qanuq ilısautıņagai ilitchitqurani, suli uqallautıņagai, Igñıña Iñuum aitchuutauniaqtuq iñuņun, aasii tuqunniagaat. Tuqutauganikkumi, ilaa aņiñiaqtuq piņayuagni uvluk. ³² Tavra kaņiqsıñaitkaat taamna uqaluk, suli taluqsraņarut apigıniagņiksraņagan.

Kiña Kamaņiqsrauva?

(Matthew 18.1-5; Luke 9.46-48)

³³ Tavra tikiñarut Capernaum-mun. Iglumiillaǵmıñ Jesus apigıņagai, Sumik uqavaaǵutiqaqtuasii avanmun iglaullapta? ³⁴ Ilitchitqurat kiunaitkaat, qanuq iglaullaǵmıñ uqaararut avanmun kiña kamaņiqsrauniaǵmagaan.^p ³⁵ Tavra aquvinņaruq, aasii qaitquņagai qulit malǵuk ilitchitqurat, aasii uqallautivlughich, Kiñalıqaa iluqaiññiñ kamaņaqsiħhaaǵukkumi, kamaņaiħhaaqtuksrauruq inmiñik, kivgaliutiluni iluqaiññun.^q ³⁶ Tavra ilaan tiguņagaa miqłıqtuq, aasii inıllakługu akunǵannun, aasii saǵlırriutianikamiu, uqallautıņagai, ³⁷ Iñuum paǵlakpauñ miqłıqtuuraq uvaņa pisigıluņa, uvaņa paǵlagaaña. Kialıqaa paǵlakamiņa uvaņaħhiñaq paǵlanjıtkaaña aǵlaallu tilisıņaruq uvamnı.^r

Akilııııqsuutiņitchuaq Uvaptıñnun İlagigikput

(Luke 9.49-50)

³⁸ Tavra John uqallautıņagaa Jesus, İlisaurrii, tautukuaguut iñuņmik anittairuamik ilitqusıqłuņmik atuqługu atqıñ, aasii iñıqtikkaqput, qanuq uvaptıñnun piqatauñiñman. ³⁹ Tavra Jesus uqallaņaruq, İñıqtıǵnagu. Qanuq aliuǵnaqtuamik savakkumiñaqtuamik iñuitchuq atuǵlugu atıga, pigıitchuamik uqautigiyumiñallaǵmiņa. ⁴⁰ Qanuq akilııııqsuutiņitchuaq uvaptıñnun ilagigikput.^s ⁴¹ Kialıqaa aitchuǵumisi qallugauramun imıǵmik imıgaksravsiññik Christ pigımmasi, ilımun uqallautıgıvi, akilıusiaqaǵniaqtuq.^t

Pıııksıpaqtıñniagıtı

(Matthew 18.6-9; Luke 17.1-2)

⁴² Kialıqaa pıııksıpaqpauñ ilaņat makua miqłıqtuuratun ilıvlutıñ ukpiqtuut uvamnun, iluaħhaaǵayaqtuq uyagagruamik quņusıgıtchıǵıluǵu taamna iñuk igitaukpan taǵımun. ⁴³ Argakpıch pıııksıpaqpatin, iñuugıñ argaiqsuaton pıııutin. İluaħhaaǵayaqtuq isıǵuvıch atanıqsımvianun God-im atautchimikunnii argaqaǵlutin, iluqaaktun argaqaǵniǵmiñ aasii naglıksaaǵvıñmuktitaulutin, ignıǵmun qamilaıħaamun.^u ⁴⁴ [Taavrumanı inimi, qupılǵut niǵıruat tuqulaıchtut, suli ignıq sumıkunnii qamilaıchtuq.] ⁴⁵ Tainnatun suli isıgakpıch pıııksıpaqpatin, iñuugıñ isıgaiqsuaton pıııutin. İluaħhaaǵayaqtuq isıǵuvıch atanıqsımvianun God-im isıgaitkaluaņqaqıch malǵugıñik isıgaqaǵniǵmiñ aasii naglıksaaǵvıñmuktıta-

^p 9.34 Lk 22.24. ^q 9.35 Mt 20.26-27; 23.11; Mk 10.43-44; Lk 22.26. ^r 9.37 Mt 10.40; Lk 10.16; Jn 13.20. ^s 9.40 Mt 12.30; Lk 11.23. ^t 9.41 Mt 10.42. ^u 9.43 Mt 5.30.

lutin. ⁴⁶ [Taavrumani inimi, qupilgūt nigiruat tuqulaitchut, suli igniq sumikunnii qamilaichuq.] ⁴⁷ Suli irivich piluksipkaqpatin, inuugiñ iraiqsuatun pilutin. Iuulhaa-gayaqtuq isiguvich God-im atanniqsimavianun iriqaḡlutin atautchimik malḡugnik iriqaḡnigmiñ aasii nagliksaaḡviḡmuktitaulutin.^v

⁴⁸ Taavrumani inimi qupilgūt nigiruat timinjiiñnik tuqulaitchut, suli igniq sumikunnii qamilaichuq.^w ⁴⁹ Inūpayaaq nakuqsiḡaaqtayumiñaqtuq iḡlutuḡluni nagliksaaḡutinik, tapiglautimmatun ignikun. ⁵⁰ Taḡiuq niqimun tivraḡiksiḡaaḡutauruq, aglaan taḡiuq taḡiuḡniippan, qanuq taḡiuḡniḡniḡiaqpisiuḡ? Taḡiuḡniḡniḡasi ilivsiñni, suli uqavaaḡutaiḡlusi avanmun.^x

Jesus Iḡsaurriruq Avinnikun

(Matthew 19.1-12; Luke 16.18)

10 ¹ Tavra Jesus aullaḡaruq tavraḡḡa, aullaḡluni nunanun Judea-miittuanun, taavunḡatchianullu kuugum Jordan. Inūsalaich ullaḡagaat aasii ilaan iḡsautiḡagai pilḡsikaamisun.

² Tavra Pharisees ullaḡagaat, aasii killuqsagtinniaḡlugu apigiḡagaat. Pitquraptigni nalaunḡava inuum avitpagu nuliani? ³ Tavra Jesus kiunḡagai, Qanuq pitqurat qaisauruat Moses-kun piraksriḡavasi? ⁴ Ilaisa kiunḡagaat, Moses suḡiñiḡagaa inuk aglaḡluni nalupqinaḡutinik makpiḡaamun avirrusiuqpan, aasii aullaḡtillugu nuliani.^y

⁵ Tavra Jesus kiunḡagai, Taamna pitquraq qaisauruaq Moses-kun aglaaḡunaruq ilivsi pisigivlusi iḡsautiḡhiḡiñnavsi. ⁶ Supayaat savaaḡuqqaḡmata, God savaḡaruq aḡunmiḡlu aḡnamiḡlu.^z ⁷ Taamna pisigivlugu aḡutim qimaguuniḡik aapaniḡlu, aakaniḡlu, aasii nayuqsiutivlugu nuliani.^a ⁸ Tavra ilinḡik malḡuuruak atautchisun inuktun iḡiñiaqtuk. Tavraḡḡaaglaan malḡuunḡaiqsuk, aglaan atausiḡuqtuk. ⁹ Taamna pisigivlugu, inuum avinḡaiḡliḡu tuvaaḡatini God-im atautchimuktinḡammatic.

¹⁰ Tavra iḡlumi iḡitchitquranḡisa apigiḡiḡagaat taavrumiḡa. ¹¹ Tavra ilaan uqallautiḡagai, Kialiḡaa avitkumiḡu nuliani, aasii nuliḡiḡluni allamik, allattuḡtuq, piluksivluni nuliḡaaamiñun.^b ¹² Tainnatun suli aḡnaq allattuḡtuq avinnamiḡu uḡiñi allamik uḡiñtiḡiḡluni.

Jesus Aḡaayyutigai Miḡiḡtuurat

(Matthew 19.13-15; Luke 18.15-17)

¹³ Tavra inuich iḡanḡisa qaḡḡisiḡagaich miḡiḡtut, Jesus-mun aksiuquvlugich. Tavra iḡitchitquranḡisa suaḡagaich tamatkua qaḡḡirriruat ilinḡiñnik. ¹⁴ Aasiḡiḡi Jesus iḡiḡhiḡikamiḡu taamna, iviḡaumaiñḡaruq atqunaḡluni, aasii uqallautivlugich, Miḡiḡtuurat qaipkaqsigik uvamnun, suli pitqunḡiñḡagich. Tainnaiḡaruat God-im atanniqsimagai. ¹⁵ Iḡlumi uqallautigivsi. Kialiḡaa ukpiḡinḡituḡ God miḡiḡtuuram ukpiqsrausiaturun, isigumiñaitchuḡ God-im atanniqsimavianun.^c ¹⁶ Tavra tigumirriutiḡagai miḡiḡtuurat, iḡivlugich argagni ilaiññun aḡaayyutiḡagai.

Suḡalliruaq Inuk

Matthew 19.16-30; Luke 18.18-30)

¹⁷ Tavra aullaḡman apqutitigun, qaiḡaruq inuk aqḡamik, aasii sitquḡluni apigiḡivlugu, Iḡsaurrigiksuaq, sumik piñiaḡḡik isuitchuamik inuḡḡutinnagugluḡa?

¹⁸ Tavra Jesus kiunḡagaa, Summan taiviḡa nakuuruamik? Nakuuruagitchuḡ inuḡmik, God kisimi. ¹⁹ Iḡsimagitin pitqurat, Allatuḡnak, Inuḡaḡnak, Tigliḡnak, Saglunak, Saglutaḡniḡnak, Suunḡiḡinagik aapallu aakallu.^d ²⁰ Inuum kiunḡagaa,

^v 9.47 Mt 5.29. ^w 9.48 Is 66.24. ^x 9.50 Mt 5.13; Lk 14.34-35. ^y 10.4 Dt 24.1-4; Mt 5.31.

^z 10.6 Gn 1.27; 5.2. ^a 10.7-8 Gn 2.24. ^b 10.11-12 Mt 5.32; 1 Co 7.10-11. ^c 10.15 Mt 18.3.

^d 10.19 a Ex 20.13; Dt 5.17. b Ex 20.14; Dt 5.18. c Ex 20.15; Dt 5.19. d Ex 20.16; Dt 5.20. e Ex 20.12; Dt 5.16.

İlisaurrii, iluqaisa tamatkua kamaginagitka nutağaunnamniñ. ²¹ Tavra Jesus qinillaan pivuuttağivlugu, uqallautinagaa, Atausivsaamik piruskraurutin. Aullağin, tunikkich supayaat pisin, aasii aitchuutigilugich maniih iliappauruanun, tavra piilliugniañitchutin qilañmi. Aasii qaiłutin, malinğa. ²² Tavra ipiqttuchautiginagaa taamna uqaluk, aasii aullaqtuni nikatchaktuni, qanuq iñugiaktuanik suğaliqanaruq.

²³ Tavra Jesus alaқinjaruq avanmun, aasii uqallautivlugich ilitchitqurani, Qanutun siglignaqtiginiaqtuq suğalliruat iñuich isigniağniksrañat God-im atanniqsimavianun. ²⁴ Ilitchitqurat niğiillaqtaunaruq taapkunuuna Jesus uqaluñigun, aasii ilaan uqallautivsaanagaa, Miqhiqtuut, qanutun siglignaqtigiruq isigniağniksrañat God-im atanniqsimavianun, tamatkua nayummatiaqtuat suğalignik. ²⁵ Siglignaiħhaaqtuq pikukturuaq kakakti iraaguagumi mitqutim, suğalliruaq isigniağniñiñ God-im atanniqsimavianun. ²⁶ Tavra niğiillaqtaupiağatanaruq uqaqtutinj ilimijnun, Kiñaasiñ annaurrauniqpa? ²⁷ Jesus takunnaqtugich uqallanaruq, Taamna piyumiñaitkaluağaat iñuich, aglaan God-im piyumiñağaa. God supayaanik piłlaruq.

²⁸ Tavra Peter uqarraqsınaruq ilaanun, İlisimarutin uvagut qimainaruq supayaanik, aasii malikłutin. ²⁹ Tavra Jesus kiunagaa, İlumun uqallautigivsi, pisigilunğa tusaayugaagiksuağlu iñuk qimairuaq iglumiñik, naagga aniqatiinik, naagga aapamik, aakamiglu, naagga miqhiqtunik, naagga nunamiñik, ³⁰ ait chuusiaqağniaqtuq tallimakipiatun ililugich pañmapañmi qimakkani, iglut, aniqatit, aakat, miqhiqtut, nunat, ilalugich nagliksaaqtirrusianik. Suli taimanigu iñuggutinnagnaqtuq isuitchuamik. ³¹ Aglaan qaunagisitchi. Iñugiaktuat pañmapak salluniataktuat qamalliguurrauniqut. Suli iñugiaktuat pañmapak qamalliruat salliguutiniaqtut.^f

Jesus Pınatchiğik Uqağniñni Tuqqunmigun

(Matthew 20.17-19; Luke 18.31-34)

³² Tavra iglaunaruq aullaqtutinj Jerusalem-mun, Jesus sivulliuñagaa. Aasii ilitchitqurat allayuanaruq. Suli allat iñuich maliguagniallaan, taluqsrañanaruq. Tavra Jesus qulit malğuk ilitchitqurani ilaaguagutitqinagaa, aasii uqautivlugich sutigun piyumaqtuatigun inmiñun. ³³ Naalağnisinğa, Jesus uqallautinagaa, İglaurugut uvva Jerusalem-mun İğniñan İñuum aitchuutaviksrañanun añaayyuliqsipañnun, pitquraniglu ilisaurriñun. Tuqutaksrauniñağaat aasii qaiłlugu Jew-gunitchuanun. ³⁴ Aasii taapkua kipaginağaat, tivvuaqtuğniagaallu ipiqaqtuğlugulu, sulı tuqunniagaat. Aasii uvluk pınayuanñi, ilaa añiñaqtuq.

Apiqsriñiñak James-lu John-lu

(Matthew 20.20-28)

³⁵ Tavra James-lu John-lu iğñak Zebedee-m qainaruq Jesus-mun aasii uqallautivlugu, İlisaurrii, sumik samma pisitqugaluqtuguk ilijnun. ³⁶ Tavra ilaan uqallautinagik, Sumik pisitqyumavisik uvamnun? ³⁷ İlijikta kiunagaak, aquvitkuvich umialguniñni iksivautagnun kamañtuami atanniqsimmanmi, ilijnun aquvititquruguk avatinun, aippaqpuk taliqpıñun aasii iglupuk saumiñun. ³⁸ Jesus uqallautinagik, nalurutik sumik apiqsrisilaaptinik. İsumaqtigiyumiñaqpsik isumağutiginiaqkaptun, imiğmatun qallugauramniñ? Suli iglutuğumiñaqpitku nagliksaaqtirrusiağa, paptaiqsaaummatun paptaiğusiamnik?^g ³⁹ Tavra ilijnik uqallanaruq ilaanun, Piyumiñaqtuguk. Tavra Jesus uqallautinagik, İlumun imiğniaqtutik qallugauramniñ imiğvimniñ, sulı paptaiğusiamnik paptaiqsuniaqtutik, ⁴⁰ aglaan uvañga

^e 10.23-25 Pr 11.28. / ^f 10.31 Mt 20.16; Lk 13.30. ^g 10.38 Lk 12.50.

piksraqtuksrautaunitchuŋa aqupperuksranik taliqpimñi saumimñi. God-im aitchuutiginiagik taapkuak inik kisunun itqanaiyautikkağmiñun inigitquvlugik.

⁴¹Tavra allat qulit ilitchitqurat tusaakamirruŋ taamna, uumitchautiqpaŋagaich James-lu John-lu. ⁴²Tavra Jesus ququañagai iluqaisa ilitchitqurat atautchimun, aasii uqallautivlugich, Iļisimarusi iñuich atanauraurat iñuŋnun suañŋatiqagtut ilinñiñun, suli aullarriñisa atanniqsimavlugich.^h ⁴³Aglaan tainna piñiaŋitchusi ilivsi. Kiñaliqaa kamañaguktuaq akunnavsiñi, kivgauruksrauruq ilivsiñi.ⁱ ⁴⁴Suli kiñapayauraq ilivsiñi qaukļiusuktuq, kivgauruksrauruq iluqavsiñi.^j ⁴⁵Qanuq Iğñiñuñi Iñuum qaiñaruq kivgagağiaqsañaiqłuni. Ilaa qaiñaruq kivgayaqtuqłuni tuquyaqtuqłuni tasuğukļugich iñugiaktuat iñuich.^j

Jesus Iħuaqsigaa Ayaunaruq Bartimaeus

(Matthew 20.29-34; Luke 18.35-43)

⁴⁶Tavra tikiñjarut Jericho-mun, aasii aullaqsagman Jericho-miñ ilitchitquraniļu iñusalaiļlu, ayaunaruq Bartimaeus, iğñiñi Timaeus, aqupperaruq apqutit saniğaañni piatchiaqtaqłuni. ⁴⁷Tavra tusaakami Jesus-gutilaŋanik Nazareth-miu, ilaa ququullarraqsinaruq, Jesus, iğñiğuruatiin David-mun, nagligiñña. ⁴⁸Tavra iñugiaktuat iñiqtiñagaat nipattuksraunñiñivlugu. Aglaan ilaa ququullavsaaqsiniñaruq atqunaq, Iğñiğuruatiin David-mun, nagligiñña. ⁴⁹Tavra Jesus nutqaqłuni qikanaruq, aasii iñuich uqallautivlugich, qaitqusiñu. Tavra ququañagaat ayaunaruq uqallautivlugu, Quviasugiñ. Makittin. Qaitqugaatin. ⁵⁰Tavra ilaan, mattaqługu uligaani, makinaruq aasii Jesus-mukłuni. ⁵¹Tavra Jesus apigiñagaa, Sutquvich uvamnun? Ayaunaruam kiñagaa, Iļisaurrii, tautullasisuktuŋa. ⁵²Tavra Jesus uqallautiñagaa, Aullağiñ. Ukpigurvich iħuaqsiḡkağaañni. Tavra tavrauvvaa ilaa tautullasiñaruq, aasii malikługu Jesus apqutitigun.

Jesus Isiqtuq Jerusalem-mun Kakaksiqłuni Umialiktun

(Matthew 21.1-11; Luke 19.28-40; John 12.12-19)

11 ¹Tavra qallivlutij Jerusalem-mun tikiñjarut Bethphage-mullu Bethany-mullu maniğaniittuagnun iğğim Olives. Jesus tilijagik malğuk ilitchitqurañni sivumiñi, ²aasii uqallautivlugik, aullağiitchik ininun sivuniptiñun. Aasii tikipqaguptik, paqinniaqtutik kakaktim nuğğañanik pituqaqtuam, iñuum kakaksiğvigiñaisañanik. Pituigługu qagğisiyumagiktik. ³Aasii iñuum apigiḡpatik, Summan tainna pivisik? Uqallakkumautik, Atangum atuğukkaa, tavrauvvaa utiqtinniğaa atuanikkumiñu. ⁴Tavra aullañaruk sivuniğmiñun. Suli paqinñagaak kakaktim nuğğaña pituqaqtuq silami apqutini saniğaañni upkuam. Pituigñiaqsaqtil-lugu, ⁵iļañisa qikaqtuat tavrani uqallautiñagaik, Summan pituqipitku kakaktim nuğğaña? ⁶Tavra ilinñi uqallautiñagaich, Jesus piraksriutaatun. Tavra ilinñisa aullaqtiñagaich. ⁷Tavra Jesus-mun qagğisiñagaak kakaktim nuğğaña. Aasii ilinñagaich annuğaañni kakaktim, tavra Jesus kakaksiñraqsinaruq. ⁸Tavra iñugiaktuat iñuich isivinñagaich annuğaañni apqunmun. Allalli kivriñarut qisiqsiutunik napaqtuniñ, aasii iļiuqqaqługich apqutinun. ⁹Tavra iñuich sivulliuruat, aquaguaktuallu nipaallañarut, Hosanna, nanğaqtauli God. God-im piļluataqtilliuñ qairuq pisivlugu Ataniq.^k ¹⁰God-im piļluataqtilliuñ atanniqsimannikkumaaqtuq mañŋuptiktun David-tun. Nanğaqtauli God.

¹¹Tavra Jesus tikiñjaruq Jerusalem-mun, aasii isiqłuni añaayyuvikpañmun. Tavra qinñiğaañanikami supayaanun aniñaruq. Tanuğaksivłuni, aullañaruq Bethany-mun piqatigivlugich qulit malğuk ilitchitqurat.

^h 10.42-43 Lk 22.25-26. ⁱ 10.43-44 Mt 23.11; Mk 9.35; Lk 22.26. ^j 10.45 Lk 22.27; Jn 13.12-15.

^k 11.9 Ps 118.25-26.

Jesus Tuqulipkaḡaa Fig-nik Siigñalik Napaaqtuq

(Matthew 21.18-19)

¹²Tavra uvlaakumman, qaikamiḡ Bethany-miñ, Jesus kaaliḡaruq. ¹³Tavra tautukḡuq fig napaaqtuat uḡasiñiñ akutuqpalik, ilaan ullañagaa, ilaanni paqinnasugaluni fig-nik tavrañḡa. Tavra tikiññamiuḡ paqinḡaitchuq sumik, aglaan akutuqpaich, qanuq nauviksraḡat fig-gich tikiñḡaitchuq. ¹⁴Tavra Jesus uqallautiḡagaa, Iñupayaam siigñaqtuḡvigiḡaiñlisin tavrañḡaaglaan. Iḡitchitquraḡisa tusaañagaaq uqallañman.

Jesus Aḡaayyuvikpaḡmuktuq

(Matthew 21.12-17; Luke 19.45-48; John 2.13-22)

¹⁵Tavra tikiñḡarut Jerusalem-mun, aasii Jesus isiḡaruq aḡaayyuvikpaḡmun. Ilaan anittañagai tuniuqairuat tauqsiququallu aḡaayyuvikpaḡmi, suli ulḡuḡagai aglagviḡich maniḡiqirit, aquppiutañiḡllu tuniuqairuat tiḡmianik. ¹⁶Suli iñupayaaq saagaqtitchumiñaiñḡagaa supayaamik aḡaayyuvikuagḡluq. ¹⁷Tavra ilaan ilisauiḡagai iñuich, Aglausimaruaq Bible-ni God-im uqallautaa inna, “Uvaḡa igluqpaḡa taggisiqagñiaqtuq iñupayaat aḡaayyuyaqtuḡviannik.” Aglaalli ilivsi iriqtuḡviḡiutiḡagiksi tigligayuktinun.^l

¹⁸Tavra pitquranik ilisaurrit, aḡaayyuliqsiqpaiḡllu taamna tusaañagaaq, aasii ivaqḡañarut qanuḡluq tuqutchukḡuq sivuugagiliḡḡuq, qanuq iñupayaat aliḡarut ilisaurrutinḡun.

¹⁹Tavra tanuḡaksimman, Jesus-lu iḡitchitquraniḡu aullañarut iniqpaḡmiñ.

Iḡisaksraq Fig-nik Siigñaliḡmiñ Napaaqtumiñ

(Matthew 21.20-22)

²⁰Tavra uvlaami, nalautchaaḡḡuq fig napaaqtuq tautuḡagaaq tuquliḡaruq maḡḡuḡmiñunaglaan. ²¹Tavra Peter-m itqautivluq uqallautiḡagaa, Iḡisaurrii, tautuḡuḡ, fig napaaqtuq tuquliḡaruq uqallautiḡaran siigñaqtuḡvigitiḡuḡiḡuḡu tavrañḡaaglaan. ²²Tavra Jesus kiḡuḡagaa, God-mun ukpiḡutiqaḡitchi. ²³Qanuq ilumun uqallautigivsi, kialiqaa uqallautikpaḡu una iḡḡiq, Nuuttin, igitaugiñ taḡiumun. Nalupqisuḡipiaḡuḡich, aglaan ukpiḡlutin tamatkua sut uqallausiḡikkatin nalaunniagñiḡuḡich, tavra taamna pirauniaqtuq iliḡnun.^m ²⁴Tavraasii uqallautigivsi, supayaat kipigñiuḡutigikkasi, aḡaayyutigiguvsigik ukpiḡitchi aitchuusiagñiḡuḡich, tavra piginiagisi. ²⁵Suli qikaqavsi aḡaayyuvlusi, suliquḡiḡiḡaiḡñiḡitchi itqamayumiñaiḡḡuḡich sunḡutiqaḡuvsu kimulliqaa, Aapavsiḡsauq qilaḡmiittuam suliquḡiḡiḡaiḡmagai piḡuḡtisi itqamayumiñaiḡḡuḡich.ⁿ ²⁶[Ilivsi suliquḡiḡiḡaiḡñiḡitkuvsu itqamayumiñaiḡḡuḡich, Aapavsiḡsauq qilaḡmiittuam suliquḡiḡiḡaiḡñiḡiḡaiḡñiḡiḡaiḡḡuḡich piḡuḡtisi.]

Jesus Apiqsruqtauruq Ataniḡnaqutaagun

(Matthew 21.23-27; Luke 20.1-8)

²⁷Utigmata Jerusalem-mun, Jesus pisuaqtilluq aḡaayyuvikpaḡmi, qaiḡarut ilaanun aḡaayyuliqsiqpaich, ilisaurriḡu pitquranik, umialiḡnallu, ²⁸aasii apiḡivluq, Sum ataniḡnaqutaagun tamatkua pivigich? Kia taavrumiḡa ataniḡnaqusiqpatin tamatkua pitquvlugich? ²⁹Tavra Jesus kiḡuḡagai, Apiqsriñiaqtuḡalivsauq ilivsiñiñ atautchirik apiqqunmik. Kiuguvsuḡa, uqallautiniagivsi qanutchikun ataniḡnaquti-kun uvaḡa pisilaammik tamatkuniḡa. ³⁰Kia ataniḡnaqutiksriñḡavauḡ John

^l 11.17 a Is 56.7. b Jr 7.11. ^m 11.23 Mt 17.20; 1 Co 13.2. ⁿ 11.25 Mt 6.14-15.

paptaiqsiñiksraṅagun, God-im naagga iñuum? ³¹Tavra uqavaaṅarut avanmun uqaqłutij, Uqallakkupta God-miṅṅaqaunilugu ilaa uqallagniaqtuq, Summanmi ilivsi John ukpiḡiṅaitpisiuṅ? ³²Suli uqaḡumiñaitchugut ataniḡnaqutaa iñuṅniñ piñilugu. Iliṅisa sivuugagiṅagaich iñuich, qanuq iñupayaat nalupḡiṅaitkaat John God-mun uqaqtautilaṅa. ³³Tavra Jesus kiṅuḡagaat, Nalurugut. Aasii Jesus uqallautiṅagai, Uqallautiyumiñaiñmigivsivsauq kimun ataniḡnaqutiksisilaamnik tamatkuniṅa piyumiñaqsiṅuṅa.

Uktuun Napaaqsiqiritigun Siigñaaḡviṅmi

(Matthew 21.33-46; Luke 20.9-19)

12 ¹Tavra Jesus uqautirraqsiniḡagai iñuich uktuutitigun. Iñuqanaruq nautchirriiruamik siigñat grapes nagguviksraṅannik, kanjiqivilugu avataagun, suli nivakłuni ivsaiyaiviksramik, nasiqsruḡviliṅluniṅu, aasii atukkiritigivlugu napaaqsiqirinun, aullaṅaruq allamun nunamun. ²Katitchiñiksraḡ siigñanik nalautinman nunaqtuq tilisiṅaruq kivgamik napaaqsiqirinun pisukługich autaaḡusiaksrautini siigñat. ³Tavra napaaqsiqirit tigguḡluṅagaat kivgaq, aasii anaullaḡlugu. Suli aullaqtinṅagaat saagaiḡaaḡlugu. ⁴Tavra iñua siigñaaḡvium tilisiṅaruq allamik kivgamik. Napaaqsiqirit anaumiṅagaat niaquagun aulataḡivlugulu kanṅunaqtuakun. ⁵Tavra tilisitqilḡitchuq allamik kivgamik aasii napaaqsiqirit tuqunṅagaat. Allamik iñuḡiaktuamik tilisiṅaruk aasii iḡaṅich anauttaṅagaich, iḡaṅich suli tuquḡugich. ⁶Tavra iḡniḡaḡłuni atautchimik, piviuṅtaḡipiakkamiñik, ilaan tiliṅammigaa napaaqsiqirinun aquilliuṅlugu, uqaḡłuni, Taluḡiniḡagaat iḡniḡa. ⁷Tavra taapkuva uqanarut inmiṅni, Tavra kiṅuvaannaktuksraun. Qaisitchi. Tuqullakput, aasii kiṅuvaannaktaksrautaa piginiḡikput. ⁸Tavra tigguḡluṅagaat iḡniḡ tuqunṅagaat, aasii annisivlugu timaa siigñaaḡviṅmiñ. ⁹Qanuḡniaqpaasiñ iñua siigñaaḡvium? Qaiñiaqtuq aasii tuquḡugich napaaqsiqirit, aasii atukkiritigilugu siigñaaḡvik allanun. ¹⁰Qaṅaunnii taiguṅaitpisi uqaluṅnik Bible-ni inna?

“Kanḡiḡalluṅmi uyagaḡruaq, piitchuiñiḡsrapiaq igluḡpiñiḡmi, taamna igluḡpirit iḡinṅagaat.”

¹¹Taamna piṅaruq nalaupiaḡlugu Atanḡum sivunniḡuṅtaa.

Qanutun aliuḡnaqtigirut ilaan piraṅi.”

¹²Tavra Jew-guruat umialiṅṅaṅisa tigutaaqsaniḡagaat Jesus, iḡisimavlutij taamna uktuun ilimiṅnun sivuniḡaḡtilaṅanik. Aglaan sivuugavlutij iñuṅnik, qimaṅagaat aasii aullaḡlutij.

Apiqqun Akiḡiñnikun Taxes-nik

(Matthew 22.15-22; Luke 20.20-26)

¹³Iḡaṅich Pharisees iḡaṅiḡu Herod-kuayaat tiliraunaruq Jesus-mun uktuḡuḡlugu apiqsruḡtuutinik. ¹⁴Tavra ullakamirruṅ uqallautiṅagaat, Iḡisaurrii, iḡisimarugut pitqiksigaṅautaisilaḡnik. Suliqutigiṅitkiñ qanuq iñuich isumapkaḡniḡaḡtilaṅat, qanuq piqutigiṅitkiñ iñuum surautilaṅa, aglaan iḡisaurrutigiḡiñ ilumun ittuag God-im pitqutaa iñuṅmun. Uqallautitigut paaqsaniḡava uvagut pitquraptiṅni, naagga nalaunṅava akiḡiiruni taxes-nik Caesar-mun Rome-miut umialḡannun? ¹⁵Akiḡiiruksrauvisa, naagga akiḡiñiḡaitpisa? Tavra Jesus, iḡisimavlugu pisaṅṅuḡuḡtaat, uqallautiṅagai, Summan uktuḡpisiṅa? Qaḡḡirisiṅa maniuramik tautukkumagiga. ¹⁶Tavra maniuraq qaḡḡisiṅagaat. Aasii ilaan apiḡiṅagai, Kiñauna maniurami atqalu? Tavra iliṅisa kiṅuḡagaat, Caesar. ¹⁷Tavra Jesus uqallautiṅagai,

° 12.1 Is 5.1-2.   p 12.10-11 Ps 118.22-23.

Aitchuutigisigik Caesar-mun sut pigikkañi Caesar-m, aasii God-mun sut pigikkañi God-im. Tavra ilaa kamasuutiginjagaat.

Apiqqun Anñisikun Tuqqunmiñ

(Matthew 22.23-33; Luke 20.27-40)

¹⁸Tavra Sadducees ullautinjarut Jesus-mun. Taapkua iñuich uqağuuruat anñianñiñivlugich iñuich tuqqunmiñ.^q ¹⁹Ilinjisa uqallautinjagaat, Iļisaurrii, uvapitiñnun Jew-guruanun Moses aglañjaruq uumiña pitquramik, Iñuum aniqataa tuqkpan, qimaglugu nuliani miqñiqsigaluagnani, aniqataanun tuvaqasiutitqivlugu nuliña, aasii qitungiugluni aniqatini pisilugu.^r ²⁰Tavra tallimat malğuurarut aniqatigiich. Aasii anayukñiq nuliñjaruq, aasii tuquvluni kiñuvaaligaluagnani. ²¹Tavra tugliata nuliñjagaa, aasii tuquñjaruq, kiñuvaaligaluagnanisuli. Piñayuak suli tuquñammuiq. ²²Tavra tallimat malğuk nuliñjagaat, aasii kiñuvaaliñaitchut. Aqulliuvluni iluqañiñiñiñ ağnaq tuquñammuiq. ²³Tavra anñiviñmi, anjkipata nalliata nuliñjaniaqpaun? Qanuq tallimat malğuk nuliñjagaat.

²⁴Tavra Jesus kiñujagai, Qanutun killukuagtigirusi. Killukuagtigigiksi naluvlugich Bible uqalunich, God-ivlu suanñataa. ²⁵Qanuq anjgumiñ tuqqunmiñ, anjutillu ağnallu katitinnianitchut, aglaan inniaqtut isağuliktitud qilañmiittuatun. ²⁶Aasii sivuniğilugu uqaqta tuquñjaruat anñiñiñjagat. Taiguñaitpisi makpiğaani Moses aglañjiiñ quliaqtuamik uqpiksigun ikualaruatigun? Taavrumani quliaqtuami aglausimaruq God-im uqallautaa Moses-mun inna, “Uvaña God-igigaanja Abraham, God-igigaanjalu Isaac-gum, God-igimmigaanjasuli Jacob-gum.” Taapkua iñuich iñuurut-suli.^s ²⁷Ilaa God-anjitchuq tuquñjaruanun, aglaan God-igigaat iñuuruat. Iļivsiasiñiñ killukuapaluktusi.

Qaukñiat Pitqurat

(Matthew 22.34-40; Luke 10.25-28)

²⁸Tavra iļisaurrii pitquranik tavraniinjaruq naalağniruaq uqağutiñiñiñiik. Iļitchuğivluni Jesus-mun kiulluataqtilaariñiñiik Sadducees, ilaan ullañjagaa Jesus apiqqutiksraqaqluni, Nalliat qaukñiiva pitqurat iluqañiñiñi?^t ²⁹Tavra Jesus kiñujagaa, Qaukñiat pitqurapayaat innaittuq, Naalağnisinja Israel-guruasii. Ataniq God-ikput kisimisualuk Atanğuruq.^u ³⁰Aasii piviuttağipiagsağiñ Ataniq God-igikkan, piviuttağilugu iļuñniñ, iluqaaniļu iñuuniağniñi, iluqaaniļu isumaniğni, iluqaaniļu piļğusigiñi. ³¹Aasii tuglia qaukñiuruam pitquram innaittuq, Piviuttağisagiñ siļalliñ iliktun iļiļugu. Allamik pitquraitchuq qaukñiũhaaqtuamik taapkunñanña.^v ³²Tavra iļisaurrim pitquranik uqallautinjagaa, Nalauttutin Iļisaurrii. Uqallausigiñi iļumun ittuaq, qanuq God atausiuruq. God-aitchuq allamik aglaan God kisimi.^w ³³Suli iñuum piviuttağipiagaksrağigaa God iļumiñiñ, iluqaani isumaniğmiñi, iluqaaniļu piļğusimiñi, aasiisuli piviuttağipiagmiļugu siļalliñi ilimisun iļiuglugu. Iuadhaasaktaqtuq kamagirumi taapkuak malğuk pitqurak qağğirriñiğmiñ niğrutinik ikipkautiksranik ikipkaiviniñmi, allaniğlu ikipkautinik God-mun.^x ³⁴Tavra Jesus puttusrikamiñ kiggutaa isumattutikun, ilaan uqallautinjagaa, Itqanaitkavsakkaluaqtutin God-mun atanniqsimapkagniksrağun. Taavruma uqallautaata aquagun kialiqaa iñuum apiqsruqsausiñjagaa Jesus apiqqunmik.

Apiqqun Messiah-kun

(Matthew 22.41-46; Luke 20.41-44)

³⁵Jesus iļisaurriñiiallagmi Anjaayvikpañmi apiqsriñjaruq, Qanuqlutiñ iļisaurrit pitquranik uqallakkumiñaqpat Christ-guruq kiñuniğiniagnivlugu David-mun? ³⁶Qanuq Iļitqusigiñksuam uqallaktinñjagaa David inna,

^q 12.18 Ac 23.8. ^r 12.19 Dt 25.5. ^s 12.26 Ex 3.6. ^t 12.28-34 Lk 10.25-28. ^u 12.29-30 Dt 6.4-5.

^v 12.31 Lv 19.18. ^w 12.32 Dt 4.35. ^x 12.33 Ho 6.6.

“Ataniq uqallanaruq uvaŋa Atanimnun, Aquvittin taliqpiŋma tuŋaanun uumigiritin uvamnun akiilitchiaġilugich.”^y

³⁷David ilaata taigaa Ataniġmiñik. Qanuqłuni Christ-guruuq David-gum taikkaŋa Ataniġmiñik kiŋuniġiyumiñaqpaun? Tavra iñugruiniñaich Jesus tusaanagaat quviasukłutiŋ.

Jesus Kiliktuutigai Iļisaurrit Pitquranik

(Matthew 23.1-36; Luke 20.45-47)

³⁸Tavra Jesus iļisaurriļlaġmi iñuŋnik uqallautiŋagai, Qaunagisitchi iļisaurriñiñ pitquranik kukiļullaturuaniñ akuqturuani annuġaaqaqłutiŋ iļisimatquvlutiŋ suutilaamiŋnik aasii iñupayaanun purvigitquvlutiŋ tauqsigsuġviŋñi. ³⁹Iliŋich aquppiutaksrallatuummiut kamaŋaqtuat aquppiutaŋiñnik aŋaayyuviŋñi, sulii kamaŋaqtuat aquppiutaŋiñni aquppilatuvlutiŋ niqinaqimmata. ⁴⁰Iļanjasuli ivayaqtuġmiraġigaich uilġanaruat iġluŋiñniġlu tigligaiuļugich, aasii taimma maniugaqsivłutiŋ nakuurualivłutiŋ takiruanik aŋaayyuvlutiŋ. Tamatkua pisigilugich, tatavsausiaŋat pigiiļhaaġniaqtuq.

Uilġanaruam Aitchuutaa

(Luke 21.1-4)

⁴¹Tavra Jesus aquppiŋaruq akiani aŋaayyuvikpaum maniqaġviata, aasii qiñiqluġich iñuich ikisiruat manigñik maniqaġviŋmun, sulii iñugiaktuat suġalliruut ikisiviññaqtaŋarut manisalagnik. ⁴²Tavra iļiappauruq uilġanaruq qaiŋaruq, aasii ikisivłuni malġugnik kannuyagnik maniuragnik akiiñiŋsrapiamik maniuramik. ⁴³Tavra Jesus ququŋagai ilimiñun iļitchitqurani, aasii uqallautivlu-gich, Iļmun uqallautigiviŋ, taamna iļiappauruq uilġanaruq ikisiļhaanaruq iļuqaŋiñniñ ikisiŋaruaniiñ maniqaġviŋmun. ⁴⁴Qanuq iļuqaġmiŋ ikisiŋarut piukkaġniġmiŋniñ, aasiili uilġanaruq pisuksiuŋiġmiñniñ ikisiŋaruq iļuqaanik pimiñik, iñuusautiksratualuŋmiñik-unni.

Jesus Uqautigigaa Suksraunġiqsauniksrŋa Aŋaayyuvikpaum

(Matthew 24.1-2; Luke 21.5-6)

13 ¹Tavra Jesus aniñaqtillugu aŋaayyuvikpaŋmiñ, iļanŋat iļitchitquraŋisa uqallanaruq iļaanun kamatchakłuni, Iļisaurrii, tautukkich, qanutun kamaŋaqtigirut makua uyaġaich. Qanutun qiñiyunaqtigirut init aŋaayyuvikpaŋmi. ²Tavra Jesus kiunaga, Tautukpigich tamatkua kamaŋaqtuat init aŋaayyuvikpaŋmi? Kisiŋuqtaqaġumiñaitchuq uyaqqagnik qaliġiiksuaġnik ulġutauniaŋitchuagnik.

Huiļiugutit Nagliksaaqtirrusiallu

(Matthew 24.3-14; Luke 21.7-19)

³Tavra Jesus aquppiŋaruq iġġiani Olives qiñiqlugu aŋaayyuvikpak. Peter-lu James-lu John-lu Andrew-lu ullautiŋarut iļaanun iñuiġman. ⁴Uqallaututitugit qakugu tamatkua piñiaqpat? Suna sulii iļitchuqłutauniaqpa iļuqaġmiŋ tamatkua nalautkaqsikpata?

⁵Tavra Jesus uqautirraqsiŋagai, Qaunagisitchi. Iñuŋmun sagluqipkaġnasi. ⁶Qanuq iñugiaktuat iñuich qaiñiaqtut uvaŋaunġuaqtuat uqaġłutiŋ, Uvaŋa Christ-guruŋa, aasii iñugiaktuat sagluqilugich. ⁷Tusaaguvsii aŋuyaktuanik qanitkaluaqpata naagga ujasikkaluaqpata iñuiļiugutiginagich. Tamatkua piruksraur, aglaan sivuniġiŋitkaat isuksraq tikiñiñiļugu. ⁸Nunauruat aŋuyagŋiaqtut allanun

^y 12.36 Ps 110.1.

nunauruanun. Suli umialiaqtuat anuyagniaqtut allanun umialiaqtuatanun. Nunasuli aularagañiaqtuq sumipayaag, iñuillu paniñiaqtut niqaiñliuglutin. Tamarra tamatkua aullaqisaanich isumaagutit piruksrauruaq Christ-guruaq qainaiñnaan.

⁹Aasii qaunagiyumausi ilivsiññun, qanuq aitchuutiginiagaasi uqaqsitaagvijnun, suli Jew-guruaq anaaayuviniñni anaullaqtauniaqtusi, suli qaggirrauragañiaqtusi sivuğaniniñun atanaurallu umialgillu pisigilunja, ilivsi quliaqtuagumiñaqsilusi tusaayugaagiksuanik iliniññun.^z ¹⁰Christ-guruaq qainaiñnaan, tusaayugaagiksuaq algaqsruutauqqaqtuksrauruq iñupayaanun. ¹¹Tavraasii tigutaaqpasi, aullautilusi uqaqsitaagvijnun, unjarriisaqagnasi sivuani piviksram sunik uqaluksravsiñnik. Uqaqnaqsikpasi uqaqumausi qanupayaag uqaluksrusiavsiñnik tavraquppan. Qanuq uqaluginiakkasi ilivsi uqaluginjtkisi, aglaan uqaluksrusiaginiagisi Ilitqusiğiksuamiñ. ¹²Tavra iñuich aniqatitij aitchuutiginiagaich tuqtututqulugich. Suli tainnatun aapauruam iğñini. Suli miqihigtut makivsaallaktağniaqtut anayuaamiñun, aasii tuqtutillugich. ¹³Suli uumigitchiğniaqtusi iñupayaanii pisigilunja, aasii iñuk iglutuu-tiruaq nagliksaaqtitauniğmik iñuuniqtutilaamisun, annaurrauniaqtuq.^d

Nagğutchautiqpak

(Matthew 24.15-28; Luke 21.20-24)

¹⁴Taiguaqtuag iñuk ukuniņa kaniqsili. Tautukkuvsiuņ nagğutchagnapiagataqtuag salumailisauluni inillaummiruaq anaaayuvikpaņmi iniksrağinijsamiñi, tamatkua iñuuruaq Judea-mi pigruglich iğğinun.^b ¹⁵Iñuksuli aniqsuaqtuag iglumi qaņani iñaviqutchiğñani atqagluni saagaksraisuqsagluni sumik iglumi iluaniñ.^c ¹⁶Aasivsuag iñuk nautchiaqagvijnmi savaktuaq iglumiñunani saakkiutiyaqtuğuglugu annuğaani. ¹⁷Taipkua uvlut tikitpata, yaqhiikkaluaq ağnaq siņaiyauniğumi, miqłiqtuuraqatuğlu pilğusiniatchuanik. ¹⁸Anaaayutitichi pigrugniksraqsi ukiukuqaņiñlugu. ¹⁹Taipkunanikiatanj uvluni iñuich nagliksaałhamaağniaqtut qaņapaņmiñ God-im qaņa savaņmagu nuna. Aasii tainnatun nagliksaaqtigitqikkumiñaiñmiut aquagun taavruma.^d ²⁰Aasii Atangum iñukłilaaņisuaqpagich taipkua uvlut, kiñaliqaa iñuuyumiñaitchuq. Aglaan pisigilugich God-im piksraqtaani, ilaan iñukłilaağniagaı uvlut. ²¹Tavraasii iñuum uqallautikpasi, Tautuksiuņ, uvva Christ, naagga, Tautuksiuņ, ikaniittuq, ukpiğinagu, ²²qanuq Christ-guņņuaqtuag, uqaqtauņņuaqtuallu God-mun iñukpalligñiaqtut savaglutin aliugnaqtuanik nalupqinağniagługu kiutilaaqtin, asiñuutiniaqsaalugich God-im piksraqtaani, sagluqiyumiñagumisigik. ²³Aglaan nipuņaitchitichi ilivsi. Kilikkivsi sivuani supayaanik piņaiñņaisa.

Qaiñiksraņa Iğñiņata Iñuum

(Matthew 24.29-31; Luke 21.25-28)

²⁴Tavra taipkunani uvluni, pianikpan taamna iluilluğutiqpak, siqiniq taaksiñiaqtuq, tatqigłu qaummagiñaiğñiaqtuq.^e ²⁵Suli uvlugiat katagniaqtut, suli qaummatit siłamiittuat uniuqtinniaqtut inimiņniñ.^f ²⁶Tavra iñuich tautugniagaat Iğñiņa Iñuum qairuaq nuvuyani kamaņauamik suañņatiqagłuni qaumaniqagłuniñ.^g ²⁷Tavra tiliñiagaı isaguliņni, aasii katillugich atautchimun ilaan piksraqtaani sumiñliqaa nunapayauraniñ.

Iłisaksraq Fig Napaaqtumiñ

(Matthew 24.32-35; Luke 21.29-33)

²⁸Fig-nik siiğñiaqtuamiñ napaaqtumiñ ilitchisitichi. Qisiqsiutini qituglimmata, akutuqpaliñuniñ ilisimarusi upingam qallisilaanani. ²⁹Tavra ilivsi tainnatuttauq,

^z 13.9-11 Mt 10.17-20; Lk 12.11-12. ^a 13.13 Mt 10.22. ^b 13.14 Dn 9.27; 11.31; 12.11. ^c 13.15-16 Lk 17.31. ^d 13.19 Dn 12.1; Rev 7.14. ^e 13.24 a Is 13.10; Jl 2.10,31; 3.15; Rev 6.12. b Is 13.10; Ez 32.7; Jl 2.10; 3.15. ^f 13.25 a Is 34.14; Rev 6.13. b Jl 2.10. ^g 13.26 Dn 7.13; Rev 1.7.

tautukkuvsigik tamatkua nalaurraqsikpata, ilisimaniaqtusi Igñiña Iñuum qallisilaanjanik, qallipiaqataqtilaanjanik. ³⁰Iłumun uqallautigivsi, ukua iñuich tuquanignianjitchut, iluqaisa tamatkua nalaunjaunnagich. ³¹Qilaglun nunalu piiğñaiaqtuk, aglaan uqalutka piiğumiñaitchut.

Iñupayaaram Nalugaa Uvluq Ikarrağlu

(Matthew 24.36-44)

³²Iñupayaam nalugaa taimña uvluq ikarrağlu tamatkua nalaurviksrautaat. Isağulgich unnii qilañmiittuat, Igñiğuvlu nalugaat. Aapam kisimi ilisimagaa. ^h ³³Qaunakkutitchi, quviqtailisitçilu, qanuq ilisimanjitchusi qakugu taimña uvluq tikisilaaksrajanik. ³⁴Qanuq Igñiña Iñuum ittuq iñuktun uņasiksuamun iglauruaturun. Qimaasqikamiuq igluni kivgani savaaksriłlaanagai, suli piraksriqługu upkuamik qaunaksri quviqtailitquvluq utiqtilaaksramiñun. ³⁵Quviqtailisitçili, qanuq ilisimanjitchusi qakugu atanğa iglum qaiñiaqtılaanjanik, tanuğaksiruami, naagga unnuaq qitiqqaqpan, naagga qauyasiaqsikpan, naagga uvlaami. ³⁶Ilaanni qaiğlagluni siñiktillusi qaviaqtuq. ³⁷Aasii uqallautiga ilivsiñiñun, uqallausigigiga iluqaiñiñun, Quviqtailisitçi.

Sivunniugun Tuqtchukługu Jesus

(Matthew 26.1-5; Luke 22.1-2; John 11.45-53)

14 ¹Tavra malğuk uvluq pianikpañnik tikitchumaanjaruq Niqinaqivia Itqatim qulaurrusiqinikun iñuich niğimmata puvlaksautaitchuamik punniğmik. Tavrallivsaug tainnaiłimman añaayyuliqsiqpaiłlu ilisaurriłlu pitquranik piviksraqsiunjarut qanuğluq naluunautçilutinj tigutaagukługu Jesus tuqulluguasii. ^j ²Tavra uqaanjarut avanmun, Piraksraqinjtkikput taamna niqinaqipkağlugich, iñuich makivsaallautiviağaatigut.

Jesus Tivraqiksaqtauruq Bethany-mi

(Matthew 26.6-13; John 12.1-8)

³Jesus-li Bethany-mi, igluani Simon kilłiğruaqtuqtuam, aquppipkaqtillugu niğivlutinj qainjaruq ağnaq piquaqłuni uyağagmik misuğquqtuunmik tivraqiksaunmik akisupiağataqtuamik atiqaqtuamik Nard. Tavra siqummanagaa puuņa, aasii kuvivlugu Jesus niaquanun. ^k ⁴Tavra tavraniinjarut iñuich ilañich piavsaktuat uqaqłutinj, Summan una asiñuksiniñnaqpa tivraqiksaun? ⁵Tuniyumiñagaluaqtuq qaañiğługu 300 taala, aasii aitchuutigiyumiñaglugich iliappauruanun. Tavra ağnaq pisaanjanagaat suammativlugu. ⁶Tavra Jesus uqallaanjaruq, Iłaksianagu. Summan isumaalluksaaqpsiun? Savaanjaruq savaalluatamik uvamnun. ⁷Qanuq itqatigigisi iliappauruat ilivsiñni ataramik, aasii qakuguliqaa pisukkuvsi anniqsuğumiñagisi. Aglaan uvaņa nayuqtiginjtkivsiņa ataramik. ^l ⁸Ağnaq piñaruq piyumiñakkamiñik. Ilaan tivraqiksaanagaa timiga itqanaiyaqługu iluvğuniksranganun piviksram sivuani. ⁹Iłumun uqallautigivsi, Sumipayaag manna tusaayugaagiksuaq algaqsruutaukpan nunapayaani, ağnam savaağinaraa quliaqtuaguniaqtuq itqaummatauluni ilaanun.

Judas Anjqtuq Aitchuutigisukługu Jesus

(Matthew 26.14-16; Luke 22.3-6)

¹⁰Tavra Judas Iscariot, ilañat qulit malğuk, aullaanjaruq añaayyuliqsiqpañnun, aitchuutigisukługu Jesus ilinjiniñun. ¹¹Tavra tusaakamirruq, quyanjarut, suli unniqsuqłiñagaat aitchuğukługu manigñik. Tavra Judas ivaqłanjaruq piviksramik qanuğluq aitchuutigisukługu.

^h 13.32 Mt 24.36. ⁱ 13.34 Lk 12.36-38. ^j 14.1 Ex 12.1-27; Dt 16.1-8. ^k 14.3 Lk 7.37-38. ^l 14.7 Dt 15.11.

Jesus-lu Iłitchitquranılı Nigirut Itqautim Qulaurrušiqivimun Niqinaqiviani
(*Matthew 26.17-25; Luke 22.7-14, 21-23; John 13.21-30*)

¹²Sivullianni uvluŋisa Niqinaqivium Puvlaksautaitchuamik pun-nigmik imnaiyaaq tuqutaugayuktuq itqanaiyautauvlugu qulaurrušiqivimni Niqinaqiniksramun. Taavrumani uvlumi iłitchitqurat apiginaŋaat Jesus, Sumi itqanaiyaquvisigut qulaurrušiqivimni nullautchiŋviksraŋnik? ¹³Tavra tilinagik malŋuk iłitchitquramiñi, uqallautivlugik, Aullaŋitchik iniqpaŋmun, aasii paaŋniagaatik iñuum saagaqtuam qattamun imigmik. Malikkumagiktik, ¹⁴aasii sumupayaaq isiqpan, uqallautiyumagiktik iñua iglum, Iłisaurri uqallaktuq, Sumiitpa tuyuŋmiaqaŋvik, nigiviksraqput iłitchitquratkalu qulaurrušiqunmik? ¹⁵Tavra iłisautiniagaatik inituruamik qilaguamik upaluŋaitchuamik. Tavrani itqanaiyautiyumagiptigut. ¹⁶Tavra ilaan iłitchitqurak aullaŋaruk, aasii tikiłituk iniqpaŋmun, paqinŋagaich supayaat uqausiatun Jesus ilimiŋnun. Suli itqanaiyaŋaruk qulaurrušiqiniksramun.

¹⁷Tavra unnuksraaŋman Jesus tikiñjaruq piqatigivlugich qulit malŋuk. ¹⁸Tavra nigillaŋmiŋ nigigiviñi, Jesus uqallaŋaruq, Iłumun uqallautigivsi, Iłavsi nigiqatigikkagma aitchuutiginiagaŋa.^m ¹⁹Tavra isumaalirraqsinarut, aasii apiqsruqtuqsiŋvluŋu ilaanun atausiullaavlutiŋ, Uvaŋauva? Allat suli uqaqtutiŋ, Sivuniŋiviŋa uvaŋa? ²⁰Tavra Jesus kiunagai, Iłagigiksi qulit malŋuk, misuksiqatauruq punnigmik uvamnun puggutaaramun. ²¹Iŋniŋa Iñuum tuquniaqtuq taŋŋiŋlugich aglausimaruat inmigun Bible-ni. Aglaan isumaagutiqaqaŋli taamna iñuk aitchuutiginniktuq Iŋniŋanik Iñuum. Iłuałhaaŋanayaqtuq taamna iñuk iñuuŋaitkumi.

Ataŋum Nullautchiŋvia

(*Matthew 26.26-30; Luke 22.14-20; 1 Corinthians 11.23-25*)

²²Tavra niginiallaŋmiŋ Jesus tiguŋagaa punnik, aasii aŋaayyvluŋi quyyatigivlugu, suli avikluŋu aitchuutigivlugu iłitchitquramiñun, uqallakłuni, Tigulugu nigigisiuŋ tavra timiga. ²³Suli ilaan tiguŋagaa qallugauraq, aasii quyaanikami God-mun, ilaan aitchuutiginaŋagaa ilaiñun. Aasii iluqaŋmiŋ imigvigiŋagaa. ²⁴Suli Jesus uqallaitiŋagai, Tavra auga maqipkaqtuayumaaqtuq iñugiaktuanun. Taavrumuuna God-im nalupqinaigniŋagaa sivunniugutini iñuŋnun.ⁿ ²⁵Iłumun uqallautigivsi, Imitqigniŋiŋitčuŋa siigniŋan ivsaŋaniñ napaaqtuayaam, tikilgataqtillugu taamna uvluq imigniksraŋa nutaulugu God-im atanniqsimaviani. ²⁶Tavra atuanikamiŋ aŋaayyunmik, aullaŋarut iggiŋanun Olives.

Jesus Uqautigigaa Piŋaiñŋaan Peter-m Piilaagniksraŋa

(*Matthew 26.31-35; Luke 22.31-34; John 13.36-38*)

²⁷Tavra Jesus uqallaitiŋagai, Iluqasi qimagniagivsiŋa suksraaŋluŋa uumani unnuami. Aglausimaruq Bible-ni God uqallagnivluŋu inna, “Uvaŋa tuqunniagaŋa imnaiłiqiri aasii imnaich siamillutiŋ.”^o ²⁸Aasii anjanikkuma, aullaŋniatquna sivuvsiniñi Galilee-mun.^p ²⁹Tavra Peter uqallaŋaruq ilaanun, Iluqaŋmiŋ qimakkaluaqpatin uvaŋa qimakkumiñaitkikiŋi suksraaŋlutin. ³⁰Tavra Jesus uqallaitiŋagaa, Iłumun uqallautigikiŋi, Anaqapak uvva piilaagianiŋniagaŋiŋma piŋasuiqsuaŋlutin naluniłuŋa, tiŋmiaq malŋuiqsuaŋluni nipaŋaiñŋaan. ³¹Tavra Peter uqallaŋaruq qapiŋaivsaaŋluni, Tuquqatigiraksraŋigupkiñunni, piilaagiyumiñaitkikiŋi sumikunnii. Tainnatuttauq iluqaŋmiŋ iłitchitqurat uqallaŋarut.

^m 14.18 Ps 41.9. ⁿ 14.24 a Ex 24.8; Zec 9.11. b Jr 31.31-34. ^o 14.27 Zec 13.7. ^p 14.28 Mt 28.16.

Jesus Añaayyuruq Gethsemane-mi

(Matthew 26.36-46; Luke 22.39-46)

³²Tavra tikiñjarut inimun atiqaquamun Gethsemane-mik, aasii Jesus uqallanaruq ilitchitquramiñun, Aquvittitchi uvuḡa, añaayyuyaqtuqtilluḡa. ³³Tavra piqasiutinagagai ilimiñun Peter-lu James-lu John-lu, Suli atqunaq iñuilliurraqsiñaruq, ipiqtusulipakḡuniḡu, ³⁴aasii uqallautinagagai, Isumaaliqpaiñuḡa tuquaqsiurutununnii iliruḡa. Tavraniittitchi aasii quviqtaiḡilusi. ³⁵Tavra ilaa taikuḡaqaallanaruq, aasii isumaaqpaiñuni ulḡuḡaruq nunamun aasii añaayyuvluni, Piñaḡumiñaqpan, nagliksaagunḡitkaluaḡuni. ³⁶Tavra ilaa uqallanaruq, Aapaan, supayaat pillagitin. Piiḡuḡ nagliksaagutiḡpak uvamniñ. Aglaattaḡ uvuḡa pisuutiḡiñaapkun, aglaan ilivich pisuutiḡkun.

³⁷Jesus utinaruq piḡasanun ilitchitquramiñun, aasii tautukḡugich siñiktuat. Peter uqallautinagaa, Simon, siñikpich? Quviqtaiḡiyumiñañavich atautchimiunnii ikarraḡmi? ³⁸Quviqtaiḡisitchi añaayyusitchiḡu, ilaanni payarirauviaqtusi ikḡigut-chaktinniagunmun. Iḡmun ilitqusisi piyummatiqagaluḡatut, timisi sayaitchut.

³⁹Tavra Jesus aullatqinaruq, aasii añaayyuvluni taapḡuniḡa-suli uqaluḡnik.

⁴⁰Tavra utiqami, ilaan tautuḡagagai siñiktuat-suli qanuḡ pillitchinaruq. Suli ilisimaḡaitchut kigḡutiksramiḡnik ilaanun.

⁴¹Tavra qaiḡaruq piḡayuḡni, aasii uqallautivlugich, Siñikpisi-suli unuḡiqsiḡusiḡu? Siñikpaaniktusi. Uvva aitchuutauniksrḡa Iḡñiḡan Iñuum tikitchuḡ aḡalataḡiyumiñaḡsiḡuḡu piḡuktuanun iñuḡnun. ⁴²Makittitchi. Aullaḡta. Tautuḡsiuḡ uvva. Aitchuutiginniktuḡa uvamnik tikitchuḡ.

Tigurauruq Jesus

(Matthew 26.47-56; Luke 22.47-53; John 18.3-12)

⁴³Tavra tavrauvvaa uqaḡniaqtillugusuli, qairuḡ Judas, ilaḡat qulit malḡuk. Piḡatiginagagai iñusalaich savikpaliraqtuat anauttaksraligaaqtuallu, tiliraḡich añaayyuliḡsiḡpaich ilisaurriḡu pitquranik umialiḡnallu. ⁴⁴Tavra taavruma aitchuutiginniktuam ilaanik nalunaiñḡutaksriñagagai, uqaḡḡuni, Kiñaliḡaa kunikkaḡa taamna ilaaguruḡ. Tigugisigiksi aasii aullatilugu qaunagilugu.

⁴⁵Tavra Judas tikiḡpauraḡami, tavrauvvaa ullagaḡaa Jesus aasii uqallakḡuni, Ilisaurrii. Suli kuniḡagaa. ⁴⁶Tavra tiguniḡanagaat. ⁴⁷Tavra ilaḡata qikaqtuat tamaani amuḡagaa savikpak, aasii anauvlugu kivaḡa añaayyuliḡsiḡpaich qauḡhiata aasii siutaiḡuḡu. ⁴⁸Tavra Jesus uqallautinagagai, Qaivisi tigligayuktimun pimmatun, savikpaḡaḡusi anaullautinḡlu tiguyaḡtuḡuḡa? ⁴⁹Uvuḡa uvlutuḡḡman piḡatigigivsi añaayyuvikpaḡmi ilisaurrivluḡa, aasii tigulaitkivsiḡa. Aglaan Bible uqaluat nalauttuksrauruḡ. ⁵⁰Tavra iluqaḡmiḡ ilitchitqurat qimaḡruññaḡuḡu piḡruḡaruq.

⁵¹Tavra nukatpam Jesus maliḡagaa ukiñhaaḡiksuamik uligaḡtuḡuni annuḡaiññami. Tavra tiguḡagaluḡmigaat, ⁵²aglaan ilaan qimaḡagaa uligaani, aasii piḡruḡuni ilinḡiññiñ annuḡaiḡaḡ.

Jesus Apiḡsruḡtuḡaat Uqaḡsitaḡviḡmi

(Matthew 26.57-68; Luke 22.54-55, 63-71; John 18.13-14, 19-24)

⁵³Tavra aullautinagaat Jesus añaayyuliḡsiḡpaich qauḡhiata igluanun, suli piḡatigivlugu kasimaḡaruq iluqaḡmiḡ añaayyuliḡsiḡpaillu umialiḡnallu ilisaurriḡu pitquranik.

⁵⁴Tavra Peter-m maliḡagaa Jesus aquaḡun uḡasikḡuḡu aasii isiḡḡuni siḡallianun igluata añaayyuliḡsiḡpaich qauḡhiata. Tavruruḡ aquvinnaruḡ piḡatigivlugich munaḡsrich

¶ 14.49 Lk 19.47; 21.37.

pasiaqłuni igniǵmi. ⁵⁵Tavra añaayyuliqsiqpaich iluqaǵmiglu uqaqtitaatqitchirit pasikkutiksraqsiunagaat Jesus tuqtuchumiñaqsisukługu. Aglaan paqitchiłaiñnarut. ⁵⁶Iñugiaktuat iñuich sagluunjarut ilisimaniruat ilaagun pasikkutiksranik. Suli uqaluñich atilainnarut.

⁵⁷Tavra iñuich ilañjich makinjarut, aasii saglunik uqaqlutinj ilaagun. ⁵⁸Tusaanagikput uqallañman, Suksraunǵiǵñaǵiga una añaayyuvikpak savaañat iñuich, aasii uvult piņasut sippigaluǵnagich savagniaqtunja allamik añaayyuvikpañmik iñuich savaaǵinisañannik.[†] ⁵⁹Naaggaptauqsuli uqaluñich atinaitchut.

⁶⁰Tavra añaayyuliqsiqpaich qaukłiat makinjaruq qitqannun, aasii apigivlugu Jesus, Kiggutiksraitpich ukua iñuich uqaluñiññun ilipkun? ⁶¹Tavra Jesus nivliñaitchuq, suli kiunaitkaa sumik. Añaayyuliqsiqpaich qaukłiata apigitqinagaa, Ilivich Christ-guvich, Iǵñiña Nangaqtauruum? ⁶²Jesus uqallañaruq, Tavrauruña. Aasii ilivsi tautugniǵiksi Iǵñiña Iñuum aquppiruq taliqpiata tunjaani Sapigñaqtuam, suli qairuq nuvuyanǵun qılaum.[‡] ⁶³Tavra añaayyuliqsiqpaich qaukłiata aliktuñagai annuǵaani suli uqaqluni, Iñuvsaanik pasiñniktuksranik ilaanik piqaqtuksraunaiqsugut. ⁶⁴Tusaaganikkiksi God-itun iliuqtuq inmiñik. Qanuq sivunniqpisinuj? Tavra iluqaǵmiñ sivunniñagaat tuqtauruksraquqługu.[†]

⁶⁵Tavra iñuich ilañja tivvuaqturraqsinagaat Jesus, suli matuvlugu kiiñña qakiqtaquqługu uqaqlutinj, Nalautchaǵiñ kimun qakiqtilaǵnik. Suli qaunaksrit tiguvlugu pattanagaat.

Peter-m Piılaaǵigaa Jesus.

(Matthew 26.69-75; Luke 22.56-62; John 18.15-18, 25-27)

⁶⁶Tavra Peter siłalligmiitillugusuli, ilañat Añaayyuliqsiqpaich qaukłiata niviaqsiaq kivgaña tavruunnañaruq. ⁶⁷Aasii tautukamiunj Peter pasiaqtuq, takunnañagaa aasii uqallautivlugu, Ilivitchauq piqatigimmikkan Jesus Nazareth-miu. ⁶⁸Tavra Peter piılaañaruq, Nalugiga. Kañiqsinjitchunjaunnii sumik uqaqtilaǵnik. Tavra anıñaruq aniǵivinjmun, aasii tiñmiaq nıpanñaruq. ⁶⁹Tavra niviasiam kivgam taututqinagaa, aasii uqautiaqsivlughich tamaani qikaqtuat, Unauvva ilañat. ⁷⁰Tavra Peter piılaatqınaruq. Suli akkuliurallañman, tamatkua qikaqtuat sanıgaani uqallatqınaruq Peter-mun, Iłumun ilaǵigaatin, qanuq Galilee-ǵmiugummiutin. ⁷¹Tavra Peter suammakłuni uqallañaruq, God-im tatavsaglıña uqañitkuma ilumun ittuamik. Nalugiga kiutilaña iñuk uqautigikkaqsi. ⁷²Tavra tiñmiam nıpannini aıppınagaa. Aasii Peter-m itqanagaa uqalua Jesus inmiñun inna, Tiñmiaq nıpatkaluaqtinnagu malǵugni, ilivich piılaaǵiniaǵinjma piņasuni. Tavra taamna itqaqamiun, ilaa qiaǵutinjaruq.

Jesus Apiqsruqtuǵaa Pilate-gum

(Matthew 27.1-2, 11-14; Luke 23.1-5; John 18.28-38)

15 ¹Tavra uvlaatchaurami añaayyuliqsiqpaich umialıñnallu ilısaur-rilılu pitquranik iluqaǵmiglu uqaqsitaatqitchirit kasimalıqtuayaañaruq sivunniqłutinj. Iliñja qılıqsruivlugu Jesus, aullautinagaat qaitchukługu Pilate-mun. ²Tavra Pilate apigınagaa, Umialigivatin Jews? Tavra Jesus kiunagaa, Uqallausigigiñ. ³Tavra añaayyuliqsiqpaich pasınagaat iñugiaktuatıgun sutıgun. ⁴Tavra Pilate-gum apigitqınagaa, Kiggutiksraitpich? Qanutun uvva iñugiaktıgiruanik pasıgaatin. ⁵Tavra Jesus kiunıǵitchuqsuli. Tavra Pilate kamatchaktuq.

Jesus Tuquruqsraǵuǵaat

(Matthew 27.15-26; Luke 23.13-25; John 18.39-19.16)

⁶Tavra niqinaqilimaǵmata qulaursuqivinjmik, Pilate annaktitkayukkaa atausiq tigutaaqtaq, kiñapayaaq pisunmarrunj. ⁷Tavrani iñuk inñaruq atilik Barabbas-mik

[†]14.58 Jn 2.19. [‡]14.62 Dn 7.13. [†]14.64 Lv 24.16.

tigutaaqtauqatauraq iñuñun tuvaallaktitchiññiktuanun iñuañvlutij. ⁸Tavra iñusalaich nipaalavlutij qasiliqaqsinqagaat Pilate pitquvlugu pilgusikaamisun ilimiñun. ⁹Tavra Pilate-gum apigiñagai, Tigutaaqtauñaiqsitquvisiun uvamnun umialgat Jews? ¹⁰Qanuq ilaa ilisimalluatanañaruq añaayyuliqsiqpañun aitchuutigiñatilaañanik killuñivlugu. ¹¹Tavra añaayyuliqsiqpaich aulayyañagaich iñuich, ilaanun tigutaaqtauñaiqsitquvlugu Barabbas. ¹²Tavra Pilate-gum apigitinqagai, Qanuquvisiun aasii uvamnun ilivsi taikkaqsi Umialgannik Jews? ¹³Iliñisa saqlautinqagaat, kikiaktuutili. ¹⁴Tavra Pilate-gum uqallautinqagai, Summan? Sumik pitquramik navgijava? Tavra saqlautivsaqsiniññañagaat atqunapiagataq, Kikiaktuutili. ¹⁵Tavra Pilate-gum, ivigagumavlugich iñuich, tigutaaqtauñaiqsinqagaa Barabbas. Aasii aitchuutigiñagaa Jesus ipigaqtuqtitanikamiun kikiaktuutitquvlugu añaarrauramun.

Añuyaktit Kipagigaat Jesus

(Matthew 27.27-31; John 19.2-3)

¹⁶Tavra añuyaktit itqutinagaat Jesus Pilate-gum igluqpañanun, aasii katitquñagaich ilakut añuyaktit atautchimun. ¹⁷Tavra atipkañagaat annugaanik suñauraammañiksuanik umialiktun, suli niaquñusinarut kikiññañagaat qisiqsitutinik, aasii ilivlugu niaquanun. ¹⁸Tavra iliñisa kipagivlugu nangarraqsinqagaat uqaqlutin, Sivisuruamik iñuuli Umialgat Jews. ¹⁹Suli anaullañagaat niaquagun qiruatchiamik, tivvuaqtuqlugulu. Suli kipagivlugu sitquñvigiñagaat purvigivlugulu. ²⁰Tavra kipagianikamirruñ, mattaqtinñagaich suñauraammañiksuat annugaat ilaaniñ, aasii annugaqtuñuq ilaan annugaañiñik, aasii aullautivlugu kikiaktuutiyaqtuqlugu.

Jesus Kikiaktuurrauruq Añaarrauramun

(Matthew 27.32-44; Luke 23.26-43; John 19.17-27)

²¹Iglaullañiñ añuyaktit pañagaat iñuk atiqaquuq Simon-mik, tikitchaqtuquuq iniquañmun imañña nunamiñ. Tavra nunurinqagaat iqsrquvlugu ilaanun Jesus añaarrauraña. Taamna Simon Cyrene-miu, aapañak Alexander-vlu Rufus-lu. ²²Tavra Jesus tikiutinagaat inimun Golgotha-mun, sivuniqaqtuamun Inaanik Niaqugruam. ²³Tavra imiksriññañagaat wine-mik avuñaruamik Myrrh-mik, aasii imiñaitkaa. ²⁴Tavra kikiaktuutianikamirruñ, autañagaich annugaañi, saaptautivlugich nalliannik iñullaa piññaqtulaañanik. ²⁵Nine-ukñaagman uvlaami kikiaktuutinagaat. ²⁶Suli aglaich pasikkusianji iliñagaich niaquata qulaanun uqaluqaqtuat inna, “Umialgat Jews.” ²⁷Suli tuvaqaqsitquñuq kikiaktuutinagaich malguk tigligayuktik, atausiq taliqpiata tuñaanun, suli iglua saumiata tuñaanun. ²⁸[Tavra Bible uqaluat taññaruq, uqaluqaqtuq, “Ilaa kisiuqatañaruq piluktualiqirinun.”]

²⁹Iñuich tamaunnaqtuat Jesus niaqulavigirañagaat nivliativlugulu pisaaññatinik, Yaqhii, suksraunñiyumaqtuatiin imña añaayyuvikpañmik aasii nappatqiglugulu uvluni piñasuni. ³⁰annauttuiñ iliñnik, atqagililu añaarrauramiñ. ³¹Tainnatuttauq añaayyuliqsiqpaich ilisaurriñu pitquranik, kipagivlugu uqañaruq ilimiñun, Annaurriñagaluaqtuq allanik, ilimiñik annautilaitchuq. ³²Tautuglakput Christ umialgat Israel, atqagli añaarrauramiñ akkupak ukpigiligiñmagikput. Suli malguk kikiaktuurrauruqatauruq Jesus-mun pisaaññaammigaak.

Jesus Tuquruq

(Matthew 27.45-56; Luke 23.44-49; John 19.28-30)

³³Tavra uvlug qitiqqañman, taqsinañaruq iluqani nuna piñasunugataqtillugu. ³⁴Tavra piñasununman Jesus nivliñaruq nipatuvluni, Eloi, Eloi, lama sabachthani,

^u 15.21 Ro 16.13. ^v 15.24 Ps 22.18. ^w 15.27 Is 53.12. ^x 15.29 a Ps 22.7; 109.25. b Mk 14.58; Jn 2.19.

sivuniqaqtuaq, God-iinj, God-iinj, summan suksraaqpiña?^y ³⁵Tavra ilañisa qikaqtuat saniğaani tusaakamirruq, uqallañarut, Ququulagaa Elijah. ³⁶Tavra iñuk aqpanjaruq aasii immiqługu ivsaktaqtuaq wine-mik, ilivługu qiruum nuvuanun, aitchunagaa imiqvulugu uqallautivlugich, Aannagu. Naipiqtuğlakput Elijah qaiñiağmagaan atqagiagługu.^z ³⁷Tavra Jesus nivlinjaruq nipatuvluni, aasii anıgnıgıqłuni. ³⁸Tavra talukiyaaña añaayyuvikpaum alınjaruq malğuułłuni qulimiñiñ ataanun.^a ³⁹Tavra aņuyaktit atanauraņata, qikaqtuam akiani, tusaakamiuņ tainna nivliqsuaq anıgnıgımallu, uqallañaruq, İlumun una iñuk İgnıginıgaa God-im. ⁴⁰Tavranivsauq ađnat qıñınjarut uņasiñiñ. İlagınjagaich Salome, Mary-lu Magdalene, sulı Mary aakanjak James-lu kamanaiñniqsram Joses-lu.^b ⁴¹Taapkua ađnat malıgnıjakkarıat Jesus Galilee-miinman pamađivlugu. Allattaуq iñugiaktuat ađnat tavraniınjarut malınjaruat Jerusalem-uņman.

Jesus İluvviugaat

(Matthew 27.57-61; Luke 23.50-56; John 19.38-42)

⁴²Tanuğaksiaqsımman Joseph Arimathea-đmiu tikiñjaruq. ⁴³Ilaa isumakkusıaqađluataqłuni ilauruaq añaayyuvikpaum uqaqsıtaaqıtıchiriñiñun, niđiuktuağuruuq tikiñniksraņanun God-im atanıqsımannıgnıksraņanik iñuñnun. Taamna uvluq Itqanaıyađviuruuq sivuani Jew-guruat Savairviata. Tavra Joseph sivuuqataıqłuni Pilatemunaruq, aasii apiqqusıđivlugu Jesus timaa. ⁴⁴Pilate niđiıllaqtanjaruq tusaakamiuņ Jesus tuquanıktılaaña. Tavra qaitquņagaa aņuyaktit atanauraņat aasii apıđivlugu tuquanıņmagaan Jesus. ⁴⁵Tavra ilıtchuđianikamiuņ aņuyaktit atanauraņanıñi, pitquņagaa timaa Jesus Joseph-mun. ⁴⁶Tavra Joseph tauqsınjaruq qatıqtuamik ukiñhaađıksuamik, aasii atqaqługu Jesus timaa, sulı nimmaađługu qatıqtuamik ukiñhaađıksuamik ilınjagaa iluvvıviñmun nayurrarumun uyađakun. Tavra aksraņagaa uyađađruuq upkurriıtivlugu iluvvıviñmun. ⁴⁷Tavra Mary Magdalene Mary-lu aakaņa Joses qıñınjagaak sumun Jesus iluviqtılaaña.

Jesus Aņıruq Tuqqunmiñ

(Matthew 28.1-8; Luke 24.1-12; John 20.1-10)

16 ¹Tavra Jew-guruat Itchaksrıđmata Savaiñiñat qaanıđman, Mary Magdalene Mary-lu aakaņa James Salome-lu tauqsianıñanıqsut tivrađıksautinik iluvviuđutikaanik, iluvviuđutigisukługıch Jesus timaanun. ²Tavra uvlaatchaurami Savaitchuanı, iluvvıviñmunarut sıqıñıq nuisađatađman. ³Taapkua ađnat uqanjarut ilimiñnun, Kia aksraktıchısınıaapatıgıt uyađađmik paananiñ iluvvıvium? ⁴Taamna uyađak aņıtaktuanjaruq. Tavra qıviaqamiñ, tautuņagaat uyađak aksraktınjaruq. ⁵Tavra isiqtıtiñ iluvvıviñmun, tautuņagaat nukatpiaq aquppiruaq talıqıata tunjaani, annuđaaqaqłuni akuqturuamik qatıqtuamik, aasii iqsıtchaktıtiñ. ⁶Tavra ilaan uqallautınjagai, Iqsıtchagnasi. İvađıksi Jesus Nazareth-miu, kikiaktuurraunjaruq, aņınjaruq. Uvaniıñıtıchuq. Tautuksıuņ uvva inaa iluvıđmarruq. ⁷Aullaqsıñıñıgıti uqallautıyaqtuqsıgik ilıtchıtqurañı Peter-lu ayuniługu Galilee-mun. Taamani tautuņıađıksi, uqallaıstıatun ilıvsiñiñun.^c ⁸Tavra anınjarut qılamik, sulı pıđrunarut iluvvıviñmiñ. Iqsıtchakpaiñıtıtiñ uulıksınjarut, qulıaqtuađniuaņaitchullu supayaamik kimulliıqaa iqsıtchakpaiñıtıtiñ.

Jesus Nıptaqtuq Mary Magdalene-mun

(Matthew 28.9-10; John 20.11-18)

⁹[Tavra Jesus aņıkami uvlaatchaurami Savaiñıñıđmi, nıptaqqaanjaruq Mary Magdalene-mun, ilıtqusıqıuıkkamiñun tallimat malğunık. ¹⁰Aasii Mary-m

^y 15.34 Ps 22.1. ^z 15.36 Ps 69.21. ^a 15.38 Ex 26.31-33; 2 Ch 3.14. ^b 15.40-41 Lk 8.2-3.

^c 16.7 Mt 26.32; Mk 14.28.

aullaqtuni uqallautinagai tuvaqatiginakkaŋi Jesus. Taapkua kinuvŋunjarut qjavlutiglu. ¹¹Tavrali ilitchitqurat tusaakamiŋ iŋuunivlugu tautuŋnimmagulu, ukpiŋaitchut.

Jesus Niptaqtuq Malgugnun Ilitchitquranun

(Luke 24.13-35)

¹²Taavruma aquagun Jesus niptanjaruq allaulvuni malgugnun ilaŋiŋiŋun, pisuaqtillugik nunaqqimuksaqtutiŋ. ¹³Tavra ilinik utinjaruk aasii quliaqtuaŋivlugu Jesus allanun. Naaggasuli ukpiŋaitkaich.

Jesus Niptaqtuq Qulit Atautchimun Ilitchitquranun

(Matthew 28.16-20; Luke 24.36-49; John 20.19-23; Acts 1.6-8)

¹⁴Aquvatigun Jesus niptanjaruq qulit atautchimun niŋiŋiaqtillugich. Aasii suanagai arguasutaatigun ukpiŋunjirutaatigullu, qanuq ukpiŋaitkaich tautuŋaruat ilaanik anjaninman. ¹⁵Tavra ilaan uqallautinagai, Aullaŋitchi nunapayaanun, aasii algaqsruutigilugu tusaayugaagiksuaq iŋupayaanun. ^d ¹⁶Iŋuk ukpiqtuq tusaayugaagiksuaq suli paptaiqsauruaŋlu annaurrauniaqtuq, aglaan ukpiŋitchuaq suksraunŋiŋsauniaqtuq. ¹⁷Tamatkua ukpiqtuat piqaŋniaqtut makkuniŋa nalunaiŋjutaniŋik suaŋŋatim. Anittaŋniaŋaich ilitqusiŋiŋuich uvaŋa atipkun, uqaŋniaqtullu uqautchiŋik nalukkamiŋnik, ¹⁸tiguniŋaich nimiŋiat tuqunaqatuat, suli imiŋaluaŋumiŋ qanusilimaamik tuqunamik, annigumiŋaitkai.

Jesus Mayuurrauruq Qilaŋmun

(Luke 24.50-53; Acts 1.9-11)

¹⁹Tavra Atanŋum Jesus uqaqatigianikamigich ilitchitqurani, mayuurrauruq qilaŋmun aasii aquviŋtuni taliqpiata tuŋaanun God-im. ^e ²⁰Ilitchitqurat aullaqtutiŋ algaqsruinjarut sumiŋiqaa. Aasii Atanŋum savaqatiginagai ukpiŋnaqsiliŋlugu algaqsruiniŋat ilumun itilaŋanik aliuŋnaqtuatigun savaanjisigun.] Amen.

---

^d 16.15 Ac 1.8.   ^e 16.19 Ac 1.9-11.